

DOMOVINA

MĚSZECNE NOVINE ZA SZLOVENSKI NÁROD

III. LĚTO

BUDAPEST, 1922 MÁJUSA—JUNIUSA

5—6. NUMERA

Nasa národnost.

Zdaj je zse vszaki lahko szpozno, ka sze z nasim národóm godi. Zdaj zse vszaki vidi, zakaj je nas národ v to tesko sztávo vrzseni. Od tri lét mao szmo záto mogli telko trpěti, ár nász krájnszki szlovenácke gorpočecati i med szvojim lúsztvom raztopiti sešėjo. Vsze nase velke moke z toga čila idejo vó. Záto je trbělo nase krajino zagraditi, od szvéta odłocsiti, nase jedino zselěznico sztviti, razmetati i znicšiti, prvěse csesztnike z cseszti vóvrzsti, nase školnike v túhinszke krajine razlúcsati, záto je trbělo tó krajino z velikimi seregami krájnszki csesztnikov napuniti, i záto je trbělo vszákó vérsztvinszko ali pa kulturno dotikannyi z szószednimi országami prepovédati: vsze ete i escse drúge nezrecsene velke moke záto more nase lúsztvo i krájnszki szlovenácke nyúve čile v nistěri lětaj dokoncsati naměnjivo. Vě szo pa Szrbi v tiszti krajinaj, stere pod nyúvim ládanyem sztojjo, prvěse csesztnike v cseszti navěkse potrdili, gde Vógri prebivajo, tam vogrszke solě, escse gimnáziume i vogrszke pógarszke solě goridrszjo, v Szabadki, v Ujviděki, v Zombori, v Eszěki i vdrúgi mésztaj vogrszke i némske novine szlobodno pridejo vó i vogrszke pa némske knige sze túdi szlobodno razszúrjavajo. I známo túdi ka prinasz na Hodosi, v Dobroniki i v drúgi vogrszki vesznicaj szo túdi osztale prvěse vogrszke solě i děca sze v matěrnóm jeziki vsi.

Zakaj je nasa szirmaska krajina v poseznoj odłcsenoi sztávi? Zakaj májo Vogrszkiszlovenje v Jugoszlavii mēnye pravice kak Vógri, ali pa Němci? Zakaj je prepovédano vogrszko szlovenszko děco v matěrnóm jeziki vsiti, zakaj szo vsze nase práve szlověnszke knige na znicšanye oszđjēne?

Szvekló sze vidijo zroki nepravicsnoszti. Jugoszlavii dobro znájo, ka je Vógre ali pa Němce nemogócsē med jugoszlave raztopiti, ár szo těj doszta bole zavedni i szbē obcsútěcsi lúdjē, ka bi tákse i probati mogócsē biló. Szamo je nas máli národ na tákse vózebráni i záto more trpěti politěsno tiranusszto, národno pregányanye, kulturno sztszákávanye i vérsztvinszko dojportisenoszti.

Ali drúgo sze túdi szvekló vópokázalo. Tó, ka szo szrbszki poglavárje nase krajino i nase lúsztvo kak nájem távrgi krájnszki Szlovenácom i szlobodno rokó szo nyim ogvúšili. Z toga je prislo, ka sze nase tozsbē v Belgrád ne csújejo. Gda sze krájnszki Szlovenácke szami próti szrbszkoj szili i tiranusszťvi vojszktújejo i tószjjo, tē nász pod escse vékso tiranusszťvo mecsejo. I gda sze Krájnci szami te právi drzšávni jezik — tó je szrbszki horvacki jezik — vsiti morejo, tē na nász szvoj szlovenácki jezik pritszákávajo.

Vszáki dober Vogrszkiszloven szzi nase szploj posezno i od vszákogo drúgoga národa rázlocsno sztávo dobro i óurno more premiszľiti, ár je zdaj od nase kulture, od nasega prisesztnoge szitka, od nasega naprědénaja

i osznávlanya gucs. Vszáki lahko previdi, ka szo v Jugoszlavii bodócsi Vógri i Němci v szploj drúgoj sztávi, ár oni na szvojo sztáro kulture sze naszľányavsi lahko naprědejo i lahko sze osznávlajo.

Za nász pitanye etak sztojji: jeli sze mi scšěmo v krájnszki szlovenacki národ notrivlějati ali pa ráj nas posezben szťári szlovenszki jezik, nase sztáro jezerolětno kulture i nas posezben vogrszkiszlovenszki szitek goribdrzšimo?

Tak miszľim, ka med nasim lúsztvom niti ednoga csloveka nega, ki bi nas szťári jezik i nas posezben národēn szitek povrzsti sto i táksi túdi prevecs malo jezste, ki bi sze v krájnszki národ notrivlějati stěli miszľivsi, ka je rázlocsek tak nē velki. Ár ka bi nam nūcalo, csi bi sze mi za Krájncē szpoznali? Tě je túdi eden prevecs máli národ, vszenavkúj komaj doszěgne eden milliń dús i zěmla, na sterój zšivě je prevecs szirmaska. Nega tam dobre rodne zemlě, nega velki városov, nega indusztrie, gde bi nasi dělavci dělo najšli. I ka bi nam hasznilo, csi bi pravli, ka szmo mi z krájnszki Szlovenácomi eden národ, nyúve knige pa novine bi dńok nē razmili. I csi bi sze po lětaj tē jezik návěsili, tó bi nam túdi malo vrědno biló, ár je na tom jeziki szprávlēna kultura prevecs mála. Csi v vérsztvinszkom i kulturnóm poglědi naprěditi scšěmo, tē nam némski i vogrszki jezik rávno tak trbē, líki do etiga mao. I csťudno vrědno dělo: z krájnszki szlovenáckim jezikom bi escse nase drzšávno dúzšnoszť nē szpunili, ár bi z tēm jezikom szamo v ednom deszětom táli Jugoszlavie mēli mogócsnoszť na razněnye.

Jeszto lúdjē z mēsanov i z mótěnov pametjov, ki szvoje posezbečne čile pod velke recsi szkrivajo, jeszto túdi drúgi, ki od dněva do dněva zšivějo i szamo tó vidijo ka pred očsami májo: táksi lahko kricšjo ka szmo mi rávno táksi szlovenje, líki Krájnci. Ali kakoli sze sepece eszi ali pa tē, vsze tó je zopszťanszko, nikaněvrědno sepetanye. Récs táletí pozráki, eti ali tam v nistěrnój vűji sze zadrgne, lúsztvo zmóti, ali szitka tekáj nēmsze sztviti. Pred vszěmi, ki z globšim i daleviděcšim poglědom brodijo priseszťnoszť, kak zmozna pecšina sztojji isztina, ka je nam nē mogócsē v krájnszki szlovenácki národ sze raztopiti i csi bi mogócsē biló tē bi túdi zopszťanszko, nikaněvrědno dělo biló, stereo bi nász v kulture i v vérsztvinszkom szitki názdrk vrglo.

Po tákšē, kakso dúzšnoszť mámo? Kakoli mo brodili i iszkali, edna jedina mogócsna pót oszťane pred nami. Tá nász pa k nasēmi szťáromi jeziki pela. Mi tē jezik, nase jezerolětno kulture, nas posezben vogrszkiszlovenszki národēn szitek goribdrzšati, pobógšati, osznávlati moremo. Tó je nase dúzšnoszť. Rázum, história i szitek nász k toj dúzšnoszťi vzeše. I rávno eto dúzšnoszť bi mēli, csi bi nász gánicgljájócsa komiszja nazájprineszla v Vogrszki orszáj, kak je tó nase lúsztvo z velkov navdúšenoszťjov zselélo. Tē bi túdi mogli pra-

viti: mi szmo dobri Vógri bíli, pa dobri bódemo, ali za nas jezik sze po etomtoga nacsí scsémó brigati, kak szmo sze do etiga mao brigali.

Kakoli bóde, kasté sze zgodí, edno jedíno dúznsnoszt, eden jedíni cio mámo, nas malí národ goriobdrzsati, tak kak je bío. Naj sze na nász prtíjo, naj sze na nász szlúnývavo i kóli nász tepéjo, kak sze scséjo, mi z pokorním trdíim i sztálním poglédóm moremo glédati v prísesztnoszt, nega na szvétí tak zmocsne oblásztí, stera bi nam szpunývavnye té nase dúznsnosztí prepovédati mogla. Mi szmo rávno táksi lúdjé, kak drúgi. Mámo pravico zsvíté po szvojém. Mí vréména tekáj preobnoti némremo, ali nase cslovecse pravice zseléti i térjati je nasa dúznsnoszt. I sto de je nam térjao, csi je mí szami némó térjati? Z povíznyenov glavóv hoditi, od dnéva do dnéva zsvíté, szamo pred nami bodócse déla glédati, sze tósziti, túltí, predévati, ponízávati, nazájvécstí z dvojcšov dúšov brezí cílov tázsvíté i na vúpažen szvoj fundamentum posztaviti nika ne valá.

Nase od Bogá i od nátúre dóbléne pravice z batrivnosztjov, z trdov volov glásztí moremo. Tó je nê ísztna, ka bi v Jugoslávii níksa pravica nê ládala. Ali nase pravice mí szami moremo glásztí, térjati nê ednók, nê dvakrát, nego brezí múda brezí trúda nesztanoma, telkokrát i tak dúgo, dokecs názhaj ne doszégne.

Mí nasemí národí prestímavnye moremo szpraviti. I prestímavnye je szamo tak mogócse szpraviti, csi vszákó príliko popádnemo nase pravice z trdov volov glásztí. Nasí lúdjé szo dosztakrát vópókázali nyúvo prevelko batrivnoszt, zakáj bi tó batrivnoszt nê méli, gda je od níka drúgoga nê gucs, szamo od nasi vekivecsni cslovecsi pravíc. Szamo batrivnoszt i dúševna mócs szprávi nasemí národí prestímavnye.

Mí zavední i szébeobcsútécí Vogrskíszlovenje moremo bíditi. Nas národ je sztári, jezeroléten, eden tí nájzstaréši národov Europe. V nasem dúgom prebtíki szmo velke víhére presztáli, dúševna mócs nasega máloga národa nász vszígdrí goriobdrzsála i v prísesztnosztí nász túdú goriobdrzši. Nas národ, csi je glí máli, je nê tak nícseszen, kak nísterní lúdjé míszlijo. V Jugoslávii nász jeszte 85,000 dúš, v Vogrskom országi vszepovszéd raztorjeno je nász osztalo 25,000 dúš, v Ameríki prebívá 30,000 dúš, tó je vszenavkúp 140,000 dúš. Doszta ménsí národje szo szvoj národen zstítek obdrzsali.

Nas národ je v dúši v téli zdrav. Mí szmo v céloj prvésoj osztrákmagyaroszkoj monarhii najosztése naszplodíli tíszti presztor zemlé, gde prebívamo i zvóntoga velke raje szmo poszlali v vogrské i osztrákszke várase pa v Ameríko. Nas národ je délaven národ, vszepovszéd na szvétí, gde szo nasí lúdjé v délo sztópíli szo szebi, i szvojemi národnómí iméni postenyé i prestímavnye szpravíli. V célom Vogrskom országi imé „Vend“ nájbógsega délavca znamenítje i escse z drúgoga národa rodjeni lúdjé sze za Vende vódávavo, gda délo íscsejo. Razméti, íntelligencio i csíszti pogléd májószi szo nasí lúdjé, kamakoli pridejo, vszepovszéd sze vószpoznájo, szebi i szvojoi famílii zsvílvénye znájo szpraviti.

I gda szmo mí szvojemi iméni tákse postenyé szpravíli, gda szmo mí sztári, dobropoznani v dúši v téli zdrav, razméti délaven i szkrben národ, kak sze szmê od nász zseléti, naj mí szvoj jezik, szvoje návade, szvojo kulturo, szvojo histório, céli szvoj národen zstítek pozábímo tápovrzsemo, znicsímo i prék sze vlejémo v eden drúgi národ, steri je v dúš v téli szploj nácsisi, kak mí? Tákse csínénye bí nájvéksa nóroszt bíla. Szamo zdaj, gda sze je v szvétovnoj bojní telko dúš zméšalo,

zmóttio, gda je jelko pámet obetezsalo, szamo zdaj je mogócse tákse cíle glásztí. Mí szmo od jezero lét mao z Vogrínami vkúpszívéli, lúbíli szmo i prestímali szmo Vógre, ali dnók szmo szvojo národnoszt goriobdrzsali.

Jasz dobro znam prerazméti, ka bi krajínszím Szlovenácom jáko dobro szpadnolo, csi bí szvoj národ z nami i szvoj máli szirmaski ország z nasov zemlívov povéksati mogli. Tó bí za nyí jáko lépo i zselno délo bíló. Ali mí k tomí szamo telko povémó: nígdár. Mí poznamo nasó vrédnoszt, mí poznamo dobre jákosztí nasega lúsztvá, mí známo sto szmo mí, záto — naj nam dopúszttí oni, kí nász v szébe raztopítí zseléjo — mí níka drúgo nescsemo bíditi, szamo tó, ka szmo od jezero lét mao bíli.

Krajínszki Szlovenácke naj ne dvojjio, mí dobro poznamo vsze nyúve prílike. Nê szmo tak náivszki, ka bí nê znali, ka oni z nami scséjo. Mí vídimo, kak oni okóli nász plésejo, kak sze mujszkájo, majzljajo, kak sze ponúdjávavo i za lépe rédíjo, kak sze prítíszkávavo, szlíljo, kak nász sztíszkávavo, tezsíjo. Ednók szvoj szmejcísi obráz zémejo napré, drúgóc pa esemerní grátajo i z bícsom sesukájo. Ka na szvétí dobróte jeszte, tíszte szo nam zse vsze obétáli alí prevédno szo vszígdrí vékse i vékse moke i nevole príneszli na nász. Pomali nede v nasoj krajíni níti ednoga kaj vrédnoga csloveka, koga bí po perszóní nê pobalí — ednók z dobrótov, drúgóc z sztrájom — za szvojeja szlugo djáti. I pítamó, koga szo zadóbíli? Naj je v racsun vzémejo.

Oni szo vsze prílike vószprobali, i ka szo doszéggnóli? Tá spíla sze naj dokoncsa! Oni naj ídejo napré po szvoji potáj i mo slí po nasoj jedínoj póti. Mí osztánemo, ka szmo bíli, nescsemo drúgo bíditi i rávno csi bí stéli, je nam nê mogócse.

Csi je nász sors v Jugoslávio vrgo, nasó drzsávno dúznsnoszt mo szpunývávati, rávno tak, kak jo v Jugoslávii bodócí Vógri i Némcí szpunývávavo, alí szvojo národnoszt ne povrzsemo, i ne dámo sze v drúgi národ raztopítí. Záto naj sze ednók dokoncsa v nasoj szirmaskoj krajíni bodócse poszebna, i od vszjé národov odlócse na sztáva.

Ómurno opomínamo belgrádszko vládo, naj ednók poglédne v nasó krajíno, alí naj z csísztím poglédóm gléda i brodí, ka szo tí ljubljanzski goszpódje v nyúvoj zvisenosztí napravíli. Csi szalnoszte dogotke nescse méti, té sze naj pascsi kóncz vrzstí tomí brezpametnomí, brez fundamentuma bodócsemi ravnyani i vértvanyí.

Eden právi Vogrskíszloven.

MISZLI.

*Kí dobroszínénye gízávó pozábí,
Odúrnoszt od lúdi sze na nyega zgrábi.*

*Bratí íno szesztre sze szami kvaríjo,
Csi nyeko, szrdítoszt med szébe písztíjo.*

*Kak zselé od drúgi, naj z tebon csíníjo,
Tak csíníj szvszémí, kí z tebon zsvíjo.*

*Te posteni cslovek ne zselé níkomi
Kvára; nego dobro, kak szbi, vszákomi;
Radoszt má vtí drúgi, csi vsíavíjo szrecso;
Zsaloszt nad onímí, kí májo neszrecso.*

*Ka dobis, lazslivec, csi drúge ti noris?
Bóg je uszaznajócsi, nyega ti neznoris!
Kí sze z lázsmi sáli, to húdo pót hodi;
Zgúibi szo vervanye, i szam sebé zvodi.*

*Récs tvojo zdrzsávaj nu káksemsté déli,
Tak do vtebi drúgi túd vúpanye méli.*

*Ne zavrzi nigdár szirmáka níksega;
Cslovek je, i szelen szrdca cslovecsega.*

*Rúzsno szrdce vecskrát lépi guant zakriva;
Ne glédaj tak guanta, nego ka v nyem biva.*

*Csi scsés priátele szam sebei szpraviti,
Navcsi sze tim drúgim po vóli hoditi.*

*Hváli, ka je hválmó, líbi tó szpodobno
Kí rad graja drúge, csini neszpodobno.
Nega tú angyela, falinge vszi mámo;
Prijetni bodemo, csi sónati známo.
Falinge ti drúgi na dobro obrnéš,
Csi mészto grajanya szam sebé povrnéš.*

*Csi sze od radoszi vcsázi zdrzsávás,
Na vékse radoszi pót sze napelávás.*

*Kí sze radi z ognjom i z púksov zményajo,
Oni szami sebei pogúbel szprávlajo.*

*Barla Mihály.**

*To Dobro sze ne kola pod nogámi, nego sze dá
iszhati; — né líki nehasznoviten cvét, steri szám dolí-
káple z drévuja, nego kak lécsni szád, steri sze brati more.*

*Pravica vecskrát gecsi dolipotezsena, ino kakti szunice
od gószti oblákov zakriva; — dónok ona vsze premore,
majócsa szvoje bramítele, steri, kakti veter obláke od
színca, razsenéjo nyéne potivníke.*

*Ne drzi napremisleno z vszákim nerázumnim cslo-
vekóm, ár nisteri gucsi i csini, ali nevé zslaka.*

*Kak cslovek szvoj krátki zsitek dokoncsáva,
Briiko ali szládko, szmrť navek nahája.*

*Szmrť ne prestímáva sztároga, mládoga,
Neg porédi koszi kak trávo vszákoga.*

*Kossits József.***

* Barla Mihál sze je v 1778-om léti v Muraszombati národo, v Sopróni sze vcsio, gde je „Magyar Társaság“-a szekretár bio. Z Sopróna je v Jenó só na egyetem. Od 1807-oga do 1810-oga léta je v Szentlőrinci profesor i od 1810-oga léta do szmrťi (1824) je v Kóvágo Orsi bio díhovník. Znameniti, móder i vózvavcseni cslovek je bio. Nam Vendszlovenom je vées knig napiszto i vogrszki je túdi piszo. Té, zdaj eti notropikázene módre recsi szo z nyegove „Diktomszke, verszke i molítvene knizisce“ vózéte.

** Kossits József sze je v 1778-om léti národo. Od 1817-oga do 1829-oga léta je na Szpódnjem Szeniki i od 1830-oga do 1866-oga léta je na Gornjem Szeniki bio plebános. On je vées szlovenszki i vogrszki knig szpravo. Karakteriszticno, mócs majóce je nyegovo piszalo.

ZHISTORIE NASEGA NÁRODA.

Nase sztáro cérkevno málanje.

V historii vogrszkoga képarszkoga málanja trno lépo meszto má nasa krajina, ár je na nyéj doszta lépoga cérkevna málanja oszvalo z 14-te sztotine. Vu Veleméri, v Martyanci, v Szeli pa v Törnisci esce denésnyi dén leko vidimo tiszte lépe képe na cérkevni sztenáj, stere je Aquila János, málar z Radgonye namálo.

Képi vu Velemérszkoj církví szo z lét 1377—1378, v Törjanszkoj církví z leta 1383, v Martyanszkoj církví z leta 1392, vu Szeli z lét 1377 do 1392.

Od zsitka Aquila János nevemo doszta; nyegovo ime poznamo, ár je tásko segó meo, ka je na krají, v kóti képov szvoje imé pa rodno meszto napiszao; v ednom meszti, v Martyanci je pa szam sebé doznamálo, kak klecsi, pa Bogá moli. Z nyegovga zsitka telko známo, ka sze v Radgonyi národo, steri váras je v indasnyem vrémeni vecskrát pod Vogrszko szpadno. Gda sze národo, nevemo, kak i tó túdi né, csi je némec, vendszlovin, ali pa vogrin bio. Telko zagvísno známo, ka sze szkoro petnájszet lét na Vogrszkom drzsao, vogrszki je gucsao pa je vogrszki gvant noszo. Nyegov martjanszki kép ga etak kázse: vogrszki klobúk, vogrszke lacse i cipele pa krátko szlóko (vujnyeno) száblo má, rávno kak Vögri tisztoga cajta. Na tom képi je etaksi diacski napiszek: „Omnes sancti, orate pro me Johanne Aquila pictore“. (Vszí szvétí, molte Bogá za méne Aquila Jánosa málara.) — Jezs szam toga mislénya, ka je Aquila János vogrszkoga roda bio, pa je vogrszko imé meo. „Aquila“ vogrszki telko dene, kak „Sas“, pa sze szamo záto piszao diacski: „Aquila“, ár je tisztoga vrémena táksa návada bila, ka szo vucseni lúdjé szvoje národno imé na diacski jezík obrnoli. Rómer Flóris, archeologus i kanonok v Nagyváradí († 1889) kak právi, ka je Aquila né szamo málar bio, ali i architekt; on je né szamo málar, nego je i zídáo církví. V Martyanszkoj církví je eden napiszek, steri etak glászi: „Edificata fuit ista ecclesia... tempore plebani Erasmi... per manus Johannis Aquile de Rakersburga oriundi“. (Tá církev je zidána... vu vrémeni Erasmsa plebánosa, od rók Aquila Jánosa, steri je z Radgonye.) — Tó je vsze, ka od nyegovga zsitka do széga mao známo.

Glédajmo zdaj po rédi té lépe nyegove képe. Zacsnevno vu Veleméri. Szvetina (szentély) té církví je zcéla vónamálána. Esce okóli dúgoga, tesznoga okna je túdi doszta lépoga erdécsega cvétja namáláno. Szam plafon je csarnaszti bio, na sterozom szo pláve-béle zvézdice szvetle. Obri okna sze vidi róbec Veronike, na dvá krája nisterne diacske recsi; odszpodi pa eden rasztov véneć. Na lévoj sztráni okna Szvétí Gábor arkangyeo sztoji, „Zdrava Marija“ molítev molívi pred Marijov. Marija je na právoj sztráni okna, v ednoj hizsici, namálána, kak klecsécsa z otvorene molítvene knige Bogá moli.

Obri gláve Gábor arkangyela sztoji eden orozslán, kak znaménye Szvétoga Márka evangelista; obri Marijine gláve sze pa eden sas vidi, kak znaménye, Szvétoga Jánosa evangelista. Tak orozslán, kak sas eden pantlik drzsita, na steroz je nyúvo — Márka pa Jánosa — imé napiszano.

Na szóvernoj sztění szvetine sze edne zsónske kép vidi, stera v lévoj róki edno kapélo drzsi. Nyéno imé je túdi gori bíló napiszano, ali sze z cajtom dojzbriszalo. Zná bidti, ka je tó kép tiszte zszenszke, stera je Velemérszkoj církev zazidati dála.

Na pódnesnyoj szténi szvetine od léve róke eden trno poviden kęp nájdemo, tó je tak zvána *dúšna mera* (lélekmérés, psychostasia). Szvétí Mihály arkangyeo v lépi szívi gvant oblecsen, z veľkimi perótami, stere szo odzvína zeléne, od znótra erdecse, v lévoj róki edno sztrasno veľko vágo drzsi. Vednom tanyéri (serpenyő) váge je ednoga mrtvoga csloveka tělo, v drúgóm pa nyegva dúša. Tiszti tanyér váge, vu sterom mrtvoga csloveka tělo szedi, vrazgě z celov mocsjov scsějo dojpotěgnoti, eden vrág sze zově *Belzebub*, drúgi pa *Satan*. Ali oni sze zaman mantrájo, ár na drúgój sztráni eden máli, vlěpi zeléni gvant oblecseni angyeo edno cěrkev dene na vágő obri dúše, pa te Szvétí Mihály arkangyeo, ki v právoj róki dúšo szábło drzsi obri glávě, táksi szód vópově, ka sze dúšo zvelicsa. — Táksi kěpi szo v indasnyem szvétí vszepovszéd poznani bili, pa té Veleměrszki kěp je eden od nájlěpsi vu szvojoj vrszti.

Na pódnesnyoj szténi szvetine na právo rokő je edno okroglo okno i obri toga okna sze nájde kěp Szvétoga Lukácsa evangelista. Szvétí Lukács na ednoj naszlonyacsi (karosszék) szedi, pred ednim jáko lépim pizšacskim sztolom. Oblecsen je v dūgi běli plásac, ali gornye tělo sze nyemi zse dojzbriszalo; na meszti glávě sze escse vidi nyegvo znamenye: *gyüncova gláva* v sztóji diki (dicsfény). Okóli kěpa odzaja je edna veľka, malo erdecsa perőt, stera cělě kěp obima. Odszpodi okna je escse edna mála, odprěta ladica namálana v steroy sze vidijo pri mesi potrebna dugoványia, kakti mesna kniga, kelij, kanticc za víno pa vodó, patena pa máli robcesk za pokrivanje kelija.

Z hajóva cěrkeve viděcsi tao kincsaní vrát (diadalív) je túdi z cěla vónamálani bfo. Nájdodzgora v tak zvanój mandorli sze vidi Krisztusa. Okóli tě mandorle stiri angyeli letijo, tak da bi tó mandorlo drzsalí. V rokáj Krisztusa pantlike nájdemo, na stere je vu právoj róki diaecki napiszano: *„in regnum patris“* (vocsin ország), vu lévoj pa: *„in ignem eternum“* (na vekivecsen ogeny). Na obědvě sztráni Krisztusa lúde nájdemo. Na právoj sztráni eden angyeo mrtve gori būdi, z prvoga groba dvá púspeka sztópita vő, za nyima z drúgoga, vėk-sega groba popevje. Póleg nyi je edna cěrkev, stera szamo na prvom stoki má odprěta dvera. Tú v dveraj sztoji eden angyeo, steri zvelicsane dúše za rokě v ne-běszva — v cěrkev — pela; té zvelicsane dúše szo porědi ete: púspecke, apátje, za nyimi králi pa kralice z koronami na glávě.

Na lévoj sztráni Krisztusa sze pekeo vidi, meszto vekivecsnoga ognya. Nájdodzgora v prvom rědi edna nága zszenszka bezsi po stiri nogáj, na nyój edno dēte szedi pa jo eden erdecsi vrág tira, z pekla pa eden drúgi vrág z rokámí próti nyoj széga. V drúgóm rědi eden róglaszti vrág grěsne dúše v pekeo pela, med sterimi sze králi pa i popevje nájdejo; eden krao, steri nájnápře sztoji, szí vlasě szkűbě od nevole; eden grěsnik, steri je lehčaj za szkőposzti volo prisao v pekeo, doszta pėnez má vu firtgiti. V nájszpódnym rědi je niekoľko lúdi z vözsem k ednoj sztoji zvézano, stero eden glávni vrág v krili drzsi. Obri vözsa je edna zsúta leszica; póleg glávnoaga vragá, steri ficisne nogě má, na zádnyí nogáj edno praszě sztoji, v přednyí nogáj edno kanticco drzšěce; tó nam lehčaj znamenűje ednoga od szedem glávni grěhov: parvnozst.

Na szövernoj sztráni kincsaní vrát pod zvelicsanímí je Krisztus na krizsi; na krizsi pa napiszek: *INRI*, z rane právoga rěbra nyeni kry tecsě. Póleg Krisztusa sztoji Maria, v plávom (violaszinű) plásesi, rokě od bolezní vkűpdrzšěcsa; z krizsa edna pantlika viszi, na steroy sze

ete recsi dájo cseti: *„mulier ecce filius tuus“* (zszenszka, glěj tvoj szin). Na drúgój sztráni krizsa Szvétí János sztoji, v róki z knigov, glávő túzšno dolipúsztěcsi.

Na pódnesnyoj sztráni kincsaní vrát pod ednim baldachinom nájdemo Szvétő Áno, steroy na róki Bláj-zsena Devica Mária szedi, ona pa máloga Jezusa drzsi. Táksi kěp sze zově *Mellicia* pa v sztárom vrěmeni je jáko poznani bio. Za tēm kěpom na szténi sze vidi szleděcsi napiszek:

S A (m) a
Saula
Maria
cu filio
suo dile (cto)
M CCC LX(X)
VII.

(Tó je: Szvétő Ána, Szvétő Maria, zszvojim lúbim szin-om, 1377.)

Szöverna szténa hajóva cěrkeve, na steroy je po návadi tisztoaga cajtá nē bílő okna, je z cěla vónamálana bíla. (Na szövernoj szténi je záto nē bílő okna, da bi cěrkev v zimi nebi bíla jáko hladna.) Tó vónamálano szténo je na szredini edna ednáka lénia na dvá tála razdelila. Na gornym táli je dvanászet Apostolov bílő namálano, dvá-dvā vkűper. Ali z cajtom szo těj kěpi od vlazsznoszti tak dojprishí, ka sze zdaj szamo nogě Apostolov vidijo. — Na szpódnym táli szténe je glávna forma na trónusi szeděcsa Devica Maria, kak máloga Jezuseka na rokáj drzsi. Pred Jezuseka pridejo Szvétí Trijě módiri Králi, stere je edna lesčěcsa szvékla zvékla pelala knyemi. Trijě Králi na lépi konyaj szedijo. *Prvi krao*, tē nájsztarěsi, je zse dojszėjo z konyia, vűzde je tá dao ednoj opici, stera na konyzskom szedli szedi pa je kralězsko koróno z szvoje glávě dojzėjo ino pred Jezuseka klekno pa nyemi eden kelij překdao, obri glávě sztároga kralá je nyegovo imě túdi zapiszano: *Caspar*. Eden nyegov szluga je csaren cslovek (néger) pa rávno níkaj pijě. — *Drúgi krao* je mozski lét cslovek; *trětji* pa celő mládi. Pod nogámí konyov jeleni bezsijo, stere pszi tirajo. Trijě Králi szo po vogršzkoj formi oblecseni, kakti nyúvo szlűzszenszto i nyúvi konyi túdi.

Od Marije na právo rokő sztoji eden lépi cšlovek, z száblov v lévoj i z alabárdom v právoj róki, na plěsaj pa z hermělnszkím plásšesom. Eden v erdecsi gvant oblecsen angyeo (z zelénimí perótami) koróno dene nyemi na glávě. Tě krao je, kak historicsárje trdijo, Szvétí Lászlő,* ali vu gvanti onoga vrěmena, v sterom je málar zsvio. Na zhod (keletr) od kralá sztoji eden púspek, Szvétí Miklőš vu púspekovom ornátusi; póleg nyega sze pa zdgává eden tőrem, na sterom (z nájgornyeaga okna) sze tri zszenszke kázsejo, sterim púspek na okno eden kolác notridá; escse malo nizse z ednoga okna pa eden vu vogršzki gvant oblecseni cslovek z rokámí zgrábí plásš púspekov. Historicsárje trdijo, ka je tě cslovek szam málar, Aquila János, steri je escse vu nájszpódnym okni tőrna szvojeaga máloga pszicseka túdi dojamálo.

Kěpi pódnesnye sztráne hajóva szo zse tak dojprishí, ka je nēmogőese nyúve forme szpoznati.

Póleg Szobote szo *Martyanci*, steri szo nigda vrěmena város bíli. Sztára Martyanzška cěrkev je nē szamo za architekture volo, ali i záto znamenita, ár je ona od znótra z cěla vónamálana, nē szamo po sztenáj, ali i po

* Szvétí Lászlő, vogršzki krao, je kralűvao od leta 1077—1095.

plafoni szvetine tüdi. Málár tēj lépi képov je tüdi nas Aquila János bio.

Csí szóverno sztėno szvetine poglėdnėmo, na szpődnyem táli toga velkoga kėpa v pamet zėmemo dveri sekrestie, obri tēj dver sztoji eden perőtini angėjo, v rókı vágo drzsėcsi; na právo rokó od dver vidimo Szvėtoga Martina na konyi, kak rávno z száblov polojno szvojga plásca dojsveszne pa ednomi kódisi tá da. Póleg Szvėtoga Martina nájdemo eden szanktuárino (szentsėgház).

Obri tēj képov vidimo szedměro Apostolov pa ednoga klecsėcsėga dűhovnika; prvi Apostol, steri v ednoj rókı száblo, v drűgój pa knigo drzsi, je Szvėti Paveo; drűgi, z klűcsom pa z knigov je Szvėti Peter; tretji z knigov pa krizsom je Szvėti András; drűge stiri nemre szpoznati; eden od nji nóz drzsi v rókı, tó je lehkaj Szvėti Bertalan, steroni szo kőzo z nőszom dojpólupali. Klecsėcsi dűhovnik je, zná bitı, Erasmuz plebánus, steri je tó cėrkev zoidao; kėp klecsėcsėga dűhovnika je doszta mėnsi, kak ovi drűgi.

Plafon szvetine je na szıvo namálani, na nyem bėle zvezdice; tó nam nėbo sesė znamenúvati. Tú vidimo Jezusa na trónusi szedėcsėga, kak právo rokó na aldűvanye zdigáva, na dvė sztráni pa dvá-dvá angýala letita knyemi. Escse tú nájdemo ednoga sasa, známėnye Szvėtoga Jánosa, ednoga perőtńoga orozslána z gyűncov glávov, kak známėnye Szvėtoga Lukácsa, ednoga drűgoga orozslána, známėnye Szvėtoga Márka pa ednoga na edno bėlo pántliko písazjőcsėga angýala, kak známėnye Szvėtoga Mátėja. Tú vidimo „Ágnyeca Bozsėga“ z málov zásztafov i escse drűge mėnsė kėpe.

Zvń tēj escse eden cėli sereg kėpov nájdemo v Martýanskój cėrkvi. Za pėde volo na pódněsnjoj sztėni je eden velki kėp, ednoga na konyi szedėcsėga jágera obrázavsi; gda divjega kanzsara dojsmekne. Pod tēm kėpom nájdemo pět Apostolov, steri z odzgora szpomínene szóverno sztėne falijo, gyė je za nyė zse nė bílő meszta.

Szelo (Tótlak) je tüdi edna mála vesznica nasega krája, nė dalecs od Szobote. Tá okrógla katolicisánszka cėrkev je edna od najsztarėsi toga krája; zná bidti, ka je z vrėmena Árpádove hizse krállov, steri szo vu Vogrszkoj od leta 1001. do leta 1301. králvávali. Málánye tē cėrkvi je z 14-te sztotine, ali po vrėmeni je doszta kėpov dojpristo, tak ka sze zdaj szamo na plafoni vidijo sztári kėpi. Tú z szitka Jezusovoga szledėcsė kėpe nájdemo: 1. Jezus oszvetėsnó notriide v Jeruzsálem. 2. Szledńyna vecsėrja. 3. Jezus na Olivszkom brėgi. 4. Judás odá Jezusa. 5. Jezusa zgrábijo. 6. Jezus pred Pilátusom. 7. Jezusa neszmileno zbicsűvajo. 8. Jezusi trnavo koróno na gláv polozsijo. 9. Jezus krizsno drėvo noszi.

Od tēj devět kėpov nisterne notri pokázseno. Prvi kėp nam kázse Jezusovo szvetėsnó notriidėnye v Jeruzsálem. Jezus na szomarici szedi, za nym idejo Apostoli; malo dale dvė pálni vidimo, z steri lűdjė listje pa vėke trgajo ino pred nyega mecsejo; eden cslovėk szőnyeg presztrė pred nyega, Jezus právo rokó na aldűvanye zdigne. Od práve sztráne sze na ednoj hizsi dvere odprėjo ino v dveraj edna veszėla zsenzka csáka Jezusa.

Tretji kėp nam kázse Jezusa na Olivszkom brėgi. Tó je eden jáko prósztı kėp. Pűngrad Getszemánszki je z sīb szpletėnim plótom okóli ograjeni. Jezus v pűngradı klecsi, rokė na molitėv vkűpdrzsėcsi; pred nym je kelij. Odzgora v právom kóti kėpa leti eden angėjo, v rokáj napiszano pántliko drzsėcsi. Pred Jezusom eden vucsenik szpi, za nym pa dvá drűgiva vucsenika szedíta pa drėmata. V lűvom kóti kėpa sze escse dvė-tri pálme vidite.

Na strtom kėpi Judása nájdemo, kak sze tē odavec zszidovami pogája. Tó je jáko lépi kėp: tú vidimo zszidove, kak po prsztaj racsinajo pėneze, pa Judása, kak v rókı drzsi zacsco puno pėnez!

V toj cėrkvi escse eden lépi kėp nájdemo. Tē kėp je na szredini kupole vednom krzsi. Na szrėdi szedi Ocsa bóg na bozsem rőzseci (szivárvány), v rokáj drzsi na krizs raszpėtjenoga Krisztusa. Obri nyega sztoji Jezus Krisztus, tüdi na bozsem rőzseci, právo rokó na aldűvanye zdigávájőcsi. Okóli toga kėpa v sztiraj kotáj nájdemo známėnye cšvetėro szvėti Evangelisztov.

Tőrjárszka cėrkev vu Zala vármegyővi je tüdi edna najsztarėsa cėrkev nasega krája. Vu leti 1303. szo jo zacsnoli zidati; okóli 1380—1390. szo jo z nůva vőpovravili. V zacsėtki szo jáko velke szvetine sztėne cėlo vőnamálane bílő, ali tē kėpe szo szledėkar prėkzamázali. Od prvėsega málánye je szamo malo oształo obri velkoga oltráne na plafoni vednom kóti. Na szreszo je Rómer Flóris eden tao tēj prėjsli kėpov gorinajsao — na palási. Znati trėb, ka szo cėrkev, stera je v zacsėtki leszeni plafon mėla, szledėkar vőzvőlbali, ali tak, ka je tó vőlbanye malo niszese bílő, kak te sztári leszeni plafon. Tak szo lépi kėpi obri vőlbánya na palás prislı. Tē kėpi nam z Vogrszke historie szitek Szvėtoga Ladiszláva (László) kázsejo.

Tē Tőrjárszki kėpi szo eti: *Prvi kėp* je csónklavi; od nyega szamo eden grád vidimo z cėrkvami; proti grádszkim vrátam sze konyenicke tirajo; z nji sze eden z cėla vidi, tó je lehkaj Szvėti Ladiszláv; vszi spicaszte klóbűke májo. Zvń grádszke sztėne sze neszė eden kűnszki konyenik, z zásztafov v rókı, za nyegvim hrbtom na konyi szedi edna vogrszka dekla, stero je on porobao. Dekla právo rokó nazáj poríva, kak da bi pomócs csákala z gráda. — *Drűgi kėp*: edna gőcsca, póleg nyė szpi kűn vítėz, glávov v krilı vogrszke dekde drzsėcsi; rokó na klóbűki má, kony pa póleg nyega sztoji. — *Tretji kėp*: vogrszki vítėzi sze zse bojúvajo z kűnszskimi vítėzami. Vogrszki vítėzi szo zse dojsli kűne, med sterimo eden vogrszko deklo na konyi drzsi. Vítėzi sztrėlajo ti edni na te drűge. Szvėti Ladiszláv z lándzsov proti kűnszskimi vítėzi szmekne, tē pa na nyega nazáj sztrilı, ali Szvėti Ladislav pred szėbe drzsi szvojo zászlobo. — *Strti kėp*: je trno pokvarjeni tak ka sze komaj more kaj szpoznati. Odzaja sze vidijo sztėne ednoga gráda z sztabami, naprė pa kűn vítėz dojszpadne z konya, póleg konya pa vogrszka dekla sztoji tak, kak, da bi kaj dojvėkła. (*Turócsi*, sztári vogrszki krónikás, ki je vogrszko historio do leta 1472. napiszao, nam píse, ka je Szvėti Ladiszláv nė mogao dojti kűna, ár je szlabėsega konya meo. Zató je dekli tá szkricšao: „Dekla, zgrabi kűna za pojász pa sze dojvrzsi zsnym“. Dekla je tak vcsinila.)

Pėti kėp: tó szta dvá kėpa, ár je na szredini, edno drėvo, stero kėp na dvője raztála. Na právom sze vidijo glávė dvá konya, Szvėti Ladiszláv pa kűn sze mecseta. Vogrszka dekla z szekėrov, stero je nyoj Szvėti Krao dao, szesėe na kolėno kűnszskoga vítėza. Na drűgom kėpi zse Szvėti Ladisláv zgrábi za vlaszė kűnszskoga vítėza pa nyemi glávov dojpoztisze, dekla pa zdigne szekėro, da kűnszskimi vítėzi glávov odszescė.

Sėstı kėp nam kázse, kak idejo Vőgri po bitki veszėlo v eden grád. *Szėdmi kėp* je med dvőma tőrma, odzgora na kėpi sze escse ete recsi dájó cštėti:

post obitum regis
in consilio.

(„Po szmrtni kralá v tanácsi“). Na tom képi eden mládi cslovek ze hrbtno proti nam sztoji, na plécsa me eden sztári bradáti cslovek dene rokó. Historicjárje tak tumácsijo té kép, ka je Szvétí Ladisláv herceg tú za krála, vogrzkoga odebráni, te mládi cslovek bi on bio. — *Oszmi kép* je koronúvanye Szvétoga Ladisláva. — *Devéti kép* nam pá eden velki boj kázse, steroga je Szvétí Ladisláv meo z kúnami, stere je Salamon, notripozvao próti Szvétomi Králi. Szvétí Ladisláv je kúne tak zbjio, ka je szam Salamon komaj vujsao. Nájcsisztesi je osztao *deszéti kép*, steri nam kázse zidanye púspekové cérkvi vu Nagy-Váradi (Bihar vármegyév), steró je Szvétí Ladisláv dao zidati, kak tó diacske récsi obri képa pravíjo: Hic beatz Ladisla edificavit aedem („Tú je blázseni Ladisláv cérkev zozidao“). — *Na edenájsetom képi* vídimó ednoga sztároga bradátoza csloveka, steromi eden mládi cslovek koróno dene na glavó. Zná bidti, ka je tó koronúvanye Kálmán kralá, steri je za Ladislávom pósztáo vogrzkí krao, pa je kralúvao od leta 1095. do leta 1116.

V szobocskoj cérkvi túdi jeszto lépi sztári képi, ali od téj drügóc. Zdjaj esce nisterno récs scsém povédati, zakaj szo v sztárom vrémeni cérkevne sztène tak vónamálali, pa gda szo préjsli té képi. V sztrédnyem velki je krscsánszki szvét za velko stímao cérkevno málanye. Na cérkevne sztène namálane biblíszke zгодbe szo prósznim lúdom pred ocsi posztavile tiszte návúke, od steri je nyemi dñhovnik prédgao. Litere csteti je té lúsztvó né ználó, ali namálane képe je poznalo i razmilo. Do tórszkgoga cajtja je szkoro szkaksa cérkev zcéla vónamálana bila. — Známo, ka szo tatári (vu leti 1241. pa szlédkar vecskárt) ino tórkí (od leta 1526) doszta cérkev dojporúszli; ali oni szo sze szkoron szigdár zado-vollí z tém, ka szo cérkevne kincse odneszli pa cérkev gorízvúszgali. Sztené pa na nyími namálane képe szo oni né bántúváli, ár je tó za nyé nikso vrédnoszt né melo. Nájvecs cérkevni képv je préjslo vu vrémeni vadlúvúnyszke reformácie i prótíreformácie.

Ka zse esce z toga poznávanya vcsímo? Tó, ka nam téj pobozsni i historicsni képi zsvio pokázsejko, ka je vogrzká kultura na tom nasem kráji zse jáko sztára, sztó pa sztó lét sztára pa záto za nász vekivecsna.

Dr. Oslay Ferenc.

NOTRIPOSZLÁNE PÍSZME.

I.

Muraszombati helyzet.*

Kedves Barátom!

Sárvár, 1922 ápr. 20.

Közel három hete annak, hogy a „nagy“ szlovenác nemzet által „felszabadított“ vend testvéreinket közel két évtizedes együttműködés után otthagyni voltam kénytelen s ugyanannyi ideje folyton készülődöm, hogy Neked írjak, de eddig bizony sehogy se jutottam hozzá. De most már tovább mégse halasztom.

Nagyon jól ismerlek ugyanis s tudom, hogy Téged nem elégít ki egy egyszerű híradás arról, hogy mint érti magát ez vagy amaz úr vagy polgár Vendóniában. Neked, ki munkaképességed javát a világháború, helye-

sebben a béke által a legjobban a porbasújtott vendeknek áldoztat, kiknek fáján sarjadztál, természetl, mondom: Neked nem egyéni híradás kell, hanem valami kis történetírásfele. Viszont azonban ismered szerény képességeimet, s tán nem is kellene külön kiemelnem, hogy erre magamat hivatottnak nem érzem, de igenis hivatottnak s kötelezettnak érzem magamat arra, hogy ennek a maroknyi, jobb sorsra érdemes nép bújának-bájának némi hangot adjak!

Mert bizony nem ismernél rá a vidékre, hol bölcsődet ringatták! Olyan igaz vonszol a vend, mely önként a krisztusi töviskoszorút juttatja az ember eszébe! De viseli szörnyű sorsát büszkén és férfiasan, egészen úgy, akárcsak a nagy német nemzet viseli az erős ember elszántságával a rabszolgaság átkos jármát! Hiszek egy istenben, hogy nem örökké!

Megfogadtam, hogy óvatosan kerülök minden személyes vonatkozást, egyrészt, mert hisz ilyen panasz bizonyára elég jut amúgy is íróasztalodra hetenként, másrészt, mert Veled tán így is sikerül általános adatokkal, helyzetrajzzal azt a szívetfacsaró, könnyfakasztó gazdasági és szellemi rabszolgaságot, azt a politikai, vallási s nemzetiségi alárendeltséget megértetnem, melyre az apró népfajok e gyöngye, az értelmesség inkarnációja: a vendég, a wilsoni elvek jezsuita alkalmazása folytán jutott!

Hiszen Te vend ember vagy, dédnagyapád is az volt, vér vagy az ő vértükből, hús a húsukból! Te bizonyára megérsz engem!

A gazdasági nyomortudás, tudom jól, erősen megfekszi még majd minden zugát Európának. Tudom azt is s velem együtt az egész világ, beleértve azokat is, akik csinálták, hogy az új világ mindenestre provizórikus térképeit silány, kontár kezek rajzolták. Felcsperedett, nemzetiségi vesszőparipán lovagoló, apró, felelőtlen helyi nagyszógcsákk, kik vasalt nadrágot ugyan „láttak“ már, de kapa-kaszárol nincs fogalmuk. De hogy a vendlakta magyar földet úgy kikanyarították az egészséges magyar anyatörzsből, hogy most mint soha be nem gyógyuló, vérző cafat lógjon a semmiben, az talán a szörnyszülöttek e korában is szörnyszülötti csoda!

A déli szélen folyó tekintélyes Mura technikailag is legyőzhetetlen gazdasági határvonalán át ezt a területet gazdaságilag a töle etnografice, vallásilag különböző, a multja, nevelése, képzettsége szempontjából töle eltűt Szloveniához ragasztni akarni — közgazdasági nonsens! A vizet is csak mesterséges duzzasztással és akkor is csak ideig-óráig lehet arra kényszeríteni, hogy felfelé folyjon! Miután az egész terület vasút nélkül áll, igen tekintélyes része a vidéknek ma úgy fekszik, hogy ipari s kereskedelmi ártúk 60—70 km tengelyutat tesznek, míg a fogyasztóhoz jutnak. Történik pedig ez 1922-ben Krisztus születése után! Tessék csak elképzelni, micsoda árakat kell fizetnie a mi szegény vindsüneknek azért, hogy a szlovenác „testvérek“ ekként gazdaságilag is *felszabadították* őket ama magyar járom alól, melynek idejében nyolc vonatjáratát volt vidékünknek huszonnégy-óránként!

Ha pedig kis malackáját vagy hizóját akarja eladni „a felszabadított“ goricsanec, akkor ez a processzus fordított irányú: az élőért annyival kevesebbet fizetnek neki a világpiacon árnál, mennél messzebb született szegény malacka Laibachtól, az újonnan kinevezett világközépétől!

Persze, hogy csendőrszuronyok erdeje közepette is tüntetett a nép Jugoszlávia ellen, mikor az ideiglenes határt megállapító bizottság ottjárt!

* Szerkesztőnkhez érkezett alábbi privát levelet, úgy, ahogy van, átadjuk a nyilvánosságának, kérve annak beküldőjét, hogy chhez a közzétételhez utólagosan hozzájárulni sziveskedjék.

A politikai és nemzetiségi elnyomatás pedig direkte undort kelt.

Nem vitás ugyanis (még a bevándorlott urak, a szlovenácok is elismerik), hogy a vend sokkal magasabb értelmességi fokon áll, mint a szlovenác. A mi parasztnak esze körülbelül mérközik a szlovenác középosztályával, egyik-másik hegybelli aratógazdának több esze s nagyobb intelligenciája van, mint sok muraszombati magasabb szlovenác hivatalnoknak.

Es akkor ne keltsen-e undort, ha ennek az okos, józan gazdasági elveket valló, liberálisan gondolkodó, világosfejű vendeknek vezetésére és közigazgatására a szlovenác hegyekből, a kránycécek országából oltott kreteneket hoznak?

Van ott most egy nagyhatalmú úr, akiről az egyszerű emberek a falun is azt beszélik, hogy vízfeje és két balkézé van. Magam nem tudom, mert sohasem fogtam vele kezét. Ellenben tudom, hogy szabad idejét kávéházi kasszatündéreknak szenteli. Magam is láttam többiből, midőn ez a koronázatlan cészár egy ilyen festett tündérel vacsorázott bizalmas tété a tétében a Dobrai-féle nyilvános legteremben s én azt akkor liberálisan a demokratizmus folyószámláján könyveltem el. Csakhogy a tömeg nem ilyen liberális! Az összehasonlítja a látott dolgokat az átkos magyar rezsimmel s mitűn — mondjuk — egy magyar alispán hát mégsem mulat pl. hajnalig privát házban a ház „úrnője” és egy vendégként meghívott kaszáló társaságában, — a tömeg, a nép is undorodik ilyenektől, megbotránkozik rajta, — szóval kész a magyar propaganda!

Van ott egy másik nagy úr, aki állandóan részeg. Soha tiszta ruhában nem láttam ezt az embert. Még a hivatali szobája is tele van teste s az élvezet alkoholigőzölgéseivel. Diszpéldány még a Balkánon is!

Es ez azután így megy tovább, le egészen az utolsó irnokig!

Te is meg fogod érteni és elhinni, kedves Sándor barátom, ha azt állítom, hogy ezekkel az urakkal a jugoszlávellenes propagandában a versenyt felvenni nem lehet!

S nehogy azt gondold, hogy tán elfogult vagyok, mert engemet ott öntudatos s önértetes magyarságomért üldöztek, itt cítlalom a Londonban megjelenő „Times”, a világ legnagyobb lapjának „Az új Jugoszlávia” című, most megjelent cikke néhány sorát:

„Az ország bajainak legfőbb oka az abszolút rossz közigazgatás. Hogy legelől kezdjük, legalább kétszer annyi tisztviselője van, mint amennyire normális munkások mellett szüksége volna. Fizetésük jó felét teszi az állami költségvetésnek. *A tisztviselői kar kivétel nélkül korrump és hasznúlhatalan!* Az állásokot egyszerűen szaporítják, ha jutalmazni kell. A paraszt nyög a felzabálás alatt, mert azzal senki sem törődik s ki van szolgáltatva a tudatlan s komisz közigazgatási hivatalnokoknak, kiknek 99%-a létét a propagandaszempontnak köszöni!”

Így ír az újságok doyenje, a nagy és független angol „Times”, ez a jó öreg angol újság, mely pedig nem kerestett soha szenzációt s nem foglalkozott soha leplelésekkel!

Ennek a díszes állapotnak a koronája, hogy Jugoszláviában a szerbek az urak, kik a horvátokat és szlovenácokat, államalkotó testvéreiket voltaképp másodrangú állampolgároknak tekintik. Ezt ugyan meg lehet magyarázni, hogy t. i. a világháborúban a szerb volt a győző, a szlovenác ellenben csak *áruló*, de most a nagy dula-kodás végeztével ezt semmiesetre sem lehet helyeselni.

S hábár igaz, hogy a vendeken basáskodó szlovenácok feje felett folyton ott lebeg a nagyszerb állam eszméjét szolgáló centralizmus, a balkánkultúrát képviselő cyrilizmus Damokles-kardja, de ez semmiképp se ok arra, hogy a felcseperedett kis szlovenác moloch szöröstülbőröstül el ne akarja nyelni a vend szigetecskéit! Anyiban igazuk van a szlovenácoknak, hogy ők olyan kevesen vannak (talán egy millió a lélekszámuk csecsemőstől), földjük, kultúrájuk oly csekély, silány és jelentéktelen, hogy ez a néhány „prekmurci” is számítana, ha hajlandó volna úgy mirnix-dirnix feloldódni az édes szláv testvérek keserű tengerében!

Ugyanis egy muraszombati szlovenác ügyvéd, az egyetlen, aki nem haragudott rám magyar voltom miatt, én is igen becsültem őt familiástól, pedig igen jó szlovenác volt, ez az ügyvéd mondta el nekem egy alkalommal, hogy neves délszláv nyelvészek, historikusok és politikusok azt tartják a szlovenácok (és így ipso facto a vendek) élethivatásául, hogy ama bizonyos szerb vagy szláv tengerben *feloldódnak!*

En, mint a vend népké alapos ismerője s két évtizeden át volt bizalmas, jó embere, kinek az ottani nép iránti szeretete köztudomású, érveltem, hogy ilyen még a szlovenácok által vadnak hiszrelt magyarosítás közepette se kívánt soha senki a vendtől a régi Magyarországon és így ebben a kérdésben a vendnek eddig nem volt alkalma állást foglalnia, de merem kötni az ebet a karóhoz, hogy ebből a pecsényéből a laibachi urak bizony nem esznek soha, soha, soha!

Jó vend-magyart láttam és ismerék is eleget, — jó vend-szlovenác nincs, mert az fából vaskarika! Még azok se számítanak ilyeneknek, kiknek valami jó *panama-üzlet* vagy privilégiumot juttatott a kommisszárius úr és akik ilyenképp mint *mulyizisták* fúnak vege egy követ ideig-óráig.

Végül aztán, hogy teljes legyen a vend testvérek felszabadítása, elhintették a jó urak az ott azon a vidéken eddig teljesen ismeretlen *felekezeti kérdést* is. Szlovénia a statisztika szerint és köztudomás szerint is tiszta katolikus állam és ezt ahelyett, hogy ott elhallgattak volna vele, kezdettől fogva éreztették a hegyekben tömegesen lakó s a vend vidék tekintélyes intelligenciáját s felvilágosodottságát képviselő lutheránusokkal. Csendőrkök megfigyelése alatt vannak állandóan, a határmegállapító bizottság előtt való tüntetés alkalmával pedig egy csomó papjukat elhurcolták és így tovább.

A vendek tehát általában *Jugoszlávia mindernvertig, negyedrangú állampolgárai* gyanánt kezeltetnek, kivéve ha zsidók vagy lutheránusok, mert akkor egyszerűen rangosztályba nem sorozott adóalanyok, kikre sűrűn zuhognak a közjogi s magánjogi atrocitások csapásai.

A szlovenácokról, akik most olyan hirtelenében, máról holnapra testvérei lettek a vendeknek, az összeomlás előtt a vend vidéken nem is igen tudták az emberek, hogy léteztek. Csak vásárok idején tűnt fel egy-egy „resetár” az ő sajtárjaival, falapátjaival, nyírfaseprűjével vagy ehhez hasonló egyéb ilyen primitív faipari termékeivel, ugyanakkor, midőn a vend már rég járta a tengereket s a világ minden zugát és tekintélyes számú igen képzett embert is adva a szellemi világnak, *mindenütt fölényesen megállta helyét a kultúrvilágban!* Azt, hogy testvérek volnának a vendekkel ezek a hegyi franciák, mint Muraszombaton őket nevezik, azt ők maguk is csak most és csak *propagandacélzattal* állítják; tényleg úgy van a dolog, hogy a szlovenác az úr, a szegény vindis pedig legyen a — *szolga!* De ebből sem esznek a testvérek soha, soha, soha!

Ha legközelebb megint irok majd hosszabb levelet, akkor majd referálok Neked arról, hogy miképpen teszik tönkre a „testvérek” a népünk által alapított takarékpénztárakat, micsoda visszaéléseket követnek el azzal, hogy a vend vidéket az igazságszolgáltatás, a polgári s pénzügyi közigazgatás szempontjából jogellenesen hol magyar jogterületként kezelik, hol osztrák vagy szerb-ként, hajad szála az égnek mered, ha elmondom majd az útlevelem, a lakástygi, a közoktatásygi, a katonas agrárreformygi, az iparendély s a tőkés balkánrendőrállam egyéb ügyeinek durva s kultúrelles, önkényes kezelését.

Egy bizonyos s ez az, hogy a teljesen magára maradt vend ennek dacára sem fog elveszni, kipusztulni vagy behódolni soha, soha, soha! De kétségtelen az is, hogy ezen új Elzász-Lotharingiát jogszávellenes propagandájával jórésben a muraszombati két balkezes és balkáni közigazgatásnak is közsüni Európa. Magyarország szempontjából pedig úgy vélem: Isten étesse ezeket az alkoholbarátokat! Hiszek egy Istenben, hogy a hegy nedűje nem tartja őket össze örökre!

Szeretettel ölel

Stern Hugó.

II.

Nasi vojnikov sors v Szrbii.

Demokrátsna Jugoslávia je pri posztáványi vojnikov né tak csinila, kak je tó prvésa takzvána „sztrahovádná” monarchia délala. Ona je z napréposztáványi decskov li szamo te zdrave, na szlúszbo pripravne odebála vó, te szlabe, neoszlovene je odpúsztila, ár szo pri vérsztvi domá tak potrebni bili. Tak je z napréposztáványi decskov komaj eden deszėti tao osztáo notri. A zdaj pa je niti eden deszėti tao né mentáványi. Szlabi, falincsi vszi szo notrivzít, ár tak zselé demokrátsno csinénye, naj vszi szlúszsijo! Velka zsaloszt je obvzela sztarise i vsze drúge, gda szo ti neszrečni v tđoj zimi z dómi mogli idti dalecs med túhínszki národ szlúszsit. Tó je vszígđár zsalosztító roditele, gda szo színóvje notrirukkváli, csi je nál szoldacski zsiték pred vszými nami poznani bio i zari szmo vszki, ka je né tak teski i neznosén. Ocsa je tak batrivio sziná: „Jasz szam tri léta posteno szlúszo i nika mi je né bíló, né je cslovek, ki je né dober za szoldáka!”

Ali zdaj je bogme né zaman bíla roditelov zsaloszt, ár sze je nyim napré zdelo, ka v pekeo idejo nyi deca. Vidmo nistere mantre, stere szmo zvedli, kak delajo z nasimi szinmi i té sze ne csúđújmo, csi vszáki, steri more odszkoeci (v Bulgário je ji zse vees sztótin prék-odislo). Ne pogovárjajmo záto ene, steri szo szrečni bili pred rukiványem, prék na Vogrszko, ali v Ausztrio pobegnoti.

1. Nase színi szo dalecs v tákse krajine odégáli, gde je zrák, klima nam neprenosena, za steroga volo ji vńogo obetzásá i merjé, ali pa tá povéne i szploj odnemo, tak da vees nigđár nede zdravi delaven cslovek zsynega, nego nevolén rómar osztáne, kakszi ji je zse vees domó poszláni.

2. Gvanta né dobíjo, vu szvojem morejo szlúszsiti, steri sze li hitro doj zsyni scése i csi gli kakszi gvanti obúteo dobíjo, tiszti je tak zbozsen, ka ji nikak neobráni od mraza.

3. Sztrosek, csi ga szlobodno tak imenújemo, je táksi, kaj prinasz szvinýe bógsaga dobíjo. Drúge ne kújajo, kak vszákdén: zsupo, zsupo i zsupo, stera je né zabéliena, krópna i vstero nisteri hršsén krumpicsov,

nistero zrno graja vrzsejo. Officérje túdi z tisztoz hránov zsvéjo, kak ti prószi vojácke, za steroga volo bi cslovek tak miszlo, ka je tó pravica, csi bi nebi szleparija bíla. Najprve szí vóvzemejo szvojo porcio officérje, za nyimi pridejo altiszti, steri csi szo officérje kaj nyáli, vószpolovijo, tak, da ti prószi zse drúge ne nájdejo, kak vodó. Do pódnéva ni eden neszmi nika gyészti, csi sze zvé, kaj szí steri za szvoje péneze kaj kúpi, ga trđno pokastigajo. Vszáki keden bi mogli dobíti trikár braszko meszó i nika vina, szamo ka pri tom túdi rázólcsek csinijo. Szrbi, csrnogorci dobíjo meszó i vino v natúri, ali nasi meszó toga nika pénez, za stero szí v natúri ni meszti, ni vina ne dobíjo kúpi, krúli je praj nake-liko teliko dober, szamo ka ga na dén szamo pókile dobíjo eden po ednom. Od gládi bi vésznoli, csi bi je sztarisje z dóma nebi hránili. Posta od dnéva do dnéva doszta pakov pela od roditelov, od gláda pohájajócsim szinom nyigovim. Persze szrbi szo bole vseni k bozsnomi sztroski i da je túdi bole mílúejo, lezse presztojjo kaj nasi színóvje.

4. Szlúszsba, mujstra i djánye zsynymi je govenszko. Med szrbe, csrnagorce, albáne i macedóne zmésani i dojglédani pa zavrszeni trpjo szrmácke, Korbácsiványe do krvi, za vúha sztrélánye je mila kastiga. Vszákdénésnya kastiga je, kaj te neszrecesn 2—3 vóre more vszunce glédati, steroga hipa nyemi bradó z pangánétom goripodszlonijo i csi sze gene, szí zrebodne laloko. V toj divíjof kastigi ji doszta oszlepne.

5. V preminócsój trđoj zimi szo odpelali vees sztótin dalecs v Szrbijo sznég odmetávát; tri dni i tri noci szo mogli v velkom mrazí pod nébov brez tople odvéke i satorov prebávati, tak da ji je $\frac{3}{10}$ tao, vise 300 pózlo i obetzszalo, té szo je v Kragujeváci v tákse hrambe zaszalásivali, gde je ni eden oblok né bio celi i ni edni kál né bíló, ár szo tiszti hrami dneszđén, kak szo za tojne zportúseni, brezi vszega popravka ecse i zdaj tak sztojécsi. Tá szo je djáli, spotárvsi sze zsyni: „tó máte szvinýszki magyári, tó szte vi napravili, zdaj poginte tam!”

V Kragujeváci vise 300 i v drúgi mésztaj vu velikom racsnói nóvi grobvoje kricsijo i proszijo zadomeszcsáványe za neszrečno szmrt szinóv nasi!

Za bojne szo ántánta i amerikánszke novine vszígđár piszka, ka sze nemski militarizem more potréti, steri je velka neszreca za celi szvét. Zakaj zdaj ne pisejo nyihove novine próti vezdásnyemi divjemi militárizmszi? Pred bojnoj je ecse med Afrike divjimi národmi né ládao táksi divji vandalizmus.

S. H. S. drzsáve vojni minisztar je vódao i poszlao k dúhóvnikom eden krózní napiszék, v sterom napréđá, kaj na poszredoványe níki dúhóvnikov sze je vees pobegnyeni vojnikov povrnolo i vszlúszbo sztópilo, sterim je odpúsztsena kastiga i szlúszsijo vójzátva dúznszost: záto sze dúhóvniczi proszijo na szpodbodno csinénye. Tó je tó naj opominajo te odszkoecene, da sze povrnéjo szamovolno k vójzátvi, kastigani nedo — ovak pa nigđár nedo szmél k dómi szvojem.

Na tó bi mí porácsáli minisztri, naj sze szkrbí, kaj do sze vojáci po cslovecem obravnáváli, naj néjde te notrirukkvájócsi na klanico, teda vszáki szpuni dúznszost szvojo, líki prvle. Ali pa tak miszli S. H. S. drzsáva vére vojniko dobíti, csi de je zse napré pripravlala na nezadovolnszot? Csi je pa oblázst tak néma, kaj nyéj tó praviti trbé, tak nyéj zse napré lehkó praporokújemo, ka táksa vójzka ne obráni nego porúsi drzsávo, steri rús zaszpile nyé divje i blóдне ravnitale. Ali szo sze pa zszvétovne bojne nika né návcsili?

Doj szam szpiszao eto grozno delo, kak mi je eden naveke v dūsi i v tēli pokvarjeni z licnoga mészta domó poszláni neszrecsen i milūvanja vrēden voják pripovedāvo. Nika szam nē kcoj djao i nika nē vkraj vzēo!

D.

III.

Kak je obhodo Trtkovszki skolnik?

Gda szo Krājnci v naso krajino prisli, kak v drūgi mésztaj, tak tūdi v Trtkovi szo odegali skolnike i sōlo szo obzeli katonje. Na mészto vrsenēse decē szo zse szmogornoga obrāza sztrahotnoga poglēda balkānszki mōzje szpravili. Balkānszki mōzje szo nē vcseni v tāksi hrambaj prebivati, kāksa je prinasz edna sōla, ār oni domā v hūtaj z szvinjāmi, z birkami, z kozami na tē na trdoj zemli drevēnoje. Za māli csasz szo vsōli vsze zapravili. Pod, sztolece, sztole, omāre zezsgali, na szrēdi na szrtēli szo kūrili, tak ka szo zse sztenē od dīna okādile i oszmōdile i esece, ka je to nājgnūznēsē — vō na obloke szo . . . nēmo pravo, tak, ka sze esece zdaj odzvīna po sztenāj vidijo jarki. Tak neszajnāsno szo sze znasāli tēj vrli bratje i oszloboditelje nasi.

Po dūgom vrēmēni, v preminōcsēga lēta jeszēni szo katonje szprāznili sōlo. Za isztino szo jo tak szprāznili, da: szo szamo sztanē sztalē — ni edni dvēr, ednoga cēloga obloka je nē bilō na nyēj. Liki edna obōzsena opūszcsena szirōta je sztāla ona pri ceszti na szramoto kulturnomi szvēti, glaszēcsa i kāzajōcsa balkānszko kulturo. Od popravka, vrēdjemānya szī je nieszē nē premislāvo, tēm mōnye od vcsenyā, vēm szo deca zse od onoga hipa mao, kak szmo szrecsni bili tō oszloboditev vzsivati, tri lēta nē hodili v sōlo i celō sze odevadili od vcsenyā.

Ali Visisi Solszki „Szvēt“ je nē zāto nasztāvleni, kaj bi nebī veroszūtvō obrī sōl. Nevēmō, kak nyemi je v pamet prisla Trtkovszka sōla, kak nē, decembra szlēdnye dni je imēnīavo v nyō „učitelja“ z tēm povelēnyem, kaj sze vcsenyē janūāra 2-ga more zacsnōti. Tō pa dobro znāmo, kaj ka V. S. Sz. zravnā, tō more bidīti.

Vōimēnūvani „nadučitelj“ eden sztāri, sze vecs lēt v penzī bodēsī, oszlableni mōzs, ki je znōva zselo v aktivno szlūzbo sztōpiti, je bio szrecsen tō sōlo zadobiti.

Z niszternimi dnēvi pred nōvim lētom sze je na pōt vzēo z krājnszki gōr vecs dni pēski potīvāsīz proti nasoj krajini, od stere je tak bio informērani, ka je tō z mlēkom i mēdom tekōcsī kānaān i za resētāre prāvi paradizsom, gyē szo lūdīj tak navdūseni resētārom, kaj mirovno trpījo csi nyim tēj kōzso dojgyūlījo, i rokē nyim kūsūjejo, da je za vūja lōszkajo. Tam ne gyējo, kak pri nyi z skūvk i z szaloda zasirōtane, nēgo z lēpe bēle mele szpecsēni krūj, velke k potācsī glīne vrtanke, mészto polente dobro zabēljene szīrove rētese, orējove, makove kifline, zsmajne zōnike pa pogacse. V piscesom, goszczesom, recovom, braszkovom meszē i v govēdini szī obilno prebērājōcsī, nē tak kak Krājnci, ki sze veszelijo, csi gdate ednoga gyesā nājdejo, ali edno ververo morejo zgrabiti, ka puzsāke pobērajo i tēcsno je potrosījo ino za szvētek drszījo, csi gdate kozecso meszō dobījo priliko vzsivati.

Prēk Mūre pridōcsī je doj z glāve zēo krscsāk, prekrizsivi sze, je hvālo dao Bōgi (no csi je Bōgā tajēcsi szkol), ka ga je na sztāre dni v cto dobro krajino pripelao.

V Szoboto pridōcsī sze zglāszī pri Civilkomiszāri i solszkom inspektori, kaj on pōleg visisēga zravnānya

prēkvzemē Trtkovszko sōlo. Inspektor i Civilkomiszār szta ga, kak Jugoszlāvie vrēloga sztāroga vojnika, ki pri szvojoj velkoj sztaroszti delati zszēl za velikosz S. H. S. drszāve i plemeniti szlovenācski nārod, prijāznivo pozdrāvāla. Na szrēc szta nyemi zvēzala, naj rūsī tla magyarōnszta i cimpra plemeniti szlovenācov obcsūtēnye, vsterom tāli tēzsko dēlo csāka na nyega, ār szo tam zagrizsēni „hudi magyaronej“, ki jāko odūrjāvajo nāsz krotke i milosztyvne oszloboditele, ki szmo z bratovnim nājibom prisli nyē cecat, stero oni neszecsejo prerazmiti, itnd. itnd.

Sztāri „nadučitelj“ od navdūsenoszti podezsigani, sze je nāzjprvlē v Dobraivo ostarijo povno, szkūsziti je probao z oni dobrot, od steri je, liki od nāszladni szenj tak doszta csūo gūcsati. V tom tāli je prav povōli zadovoljeni. Zvszega, ka je gotovo bilō, je vobilnoj mēri vzsīavo i velko zadovolcsesino szpravo prāznomi szalōdci i szūhomi gūti szvojemi. Po pōdnēvi szo je pelao proti Trtkovi, foringāsī je naprē doliplācsao gyezero korōn foringe, ār je tē ovak nē sto z mészta idti na 25—30 km dūgo pōt.

Zsē je navēcsar bilō vrēmē, da szta sze k Trtkovszkoj sōli pripelala, foringās nyemi je dojdao mālo tāsko, v steroj je niszterne cote mēo i obrnovsi sze, nazāj sze pelao. Kak nadučitelj pogledne sōlo, mālo sze ne raszīple, vszēbi govōrēcsī:

„Tukaj sze nics ne treba opusztositi, ker je vsze opusztoseno, zidati pacs treba, ali to jazs nebudem mogel csīniti, zidāra, kjucsavnicāra, sztolāra treba szemkaj, kakor je mogel mene Visiji Solszki Szvet szemkaj za ucitelja imēnovati, kjer nemorem uciti“.

Za foringāsōm sze je zgledno, ali tē je zsē odisao. „Kaj bodem csīniti? Kaj bodem csīniti? Vu usilnci nemorem sztanovati, ker prezēbam“.

Ide tak k ritari, ali kak ga nājde? V Trtkovi szo hizse, liki v vszēj brēznsi vesznīkaj razlūcsane, zāto je ritara zsmetno nājso gori. Ritar je rāvno vōnē na trnāci bio i kak ga na pamet zeme, kaj sze k nyemi priblzšāva v rōki z tāskov, ednoga zse dāvno poznanoga csloveka je v nyem: szpoznati stimao, stero ga je zsē 5—6 lēt nē vido i prvle, kak bi sze on vjavo, ga prijāznivo pozdrāvāla.

„Dober vcsēr Štēvan, odkēc tak keszno? V Trtkovi szo vās zse dugo nē vido, Bōg vās z je prineszao! Za cēloga bojnszko ga vrēmēna szte nē prisli k nam, pa zse doszta dēla māmo za vās. Szrecsa ka szte prisli. Zdjaj nam dōnok rēseta szoprvāpiti. Pojte v hīzjo, pri meni māte szālas, vcsērjo i vō szī pocsinēte, doszta szī māva gūcsati“.

Naducitelj je nē znao, jeli je pocomprani, ali sze pa nyemi szenya. Gda krēcsī pride etak prāvi:

„Goszpon Ritar, vi sze mōlite! Jasz szam nigdār nē eti hodo, jasz szam nē resētār, nego vucsīto, menē je Visisi Solszki Szvēt poszlao k vam deco vcsit, nē rēseta poprvālat. Sōla je celō opūszcsena, zāto szam prisao k vam, da mi szālas dāte, ali szprāvite“.

Ritar sze je na tō zaszmējao govōrēcsī:

„Štēvan, Štēvan, vi sze sālīte, ali vās je pa bojna zmōtila. No, bojte postēni, i gūeste z nami po isztīnszkom, vē szmo pa dobri prijātelje bili. Jeli ka je bojna prīvasz tūdi vsze preobrāla? Jeli ka szo vās tē prek-lētī, vonyēcī jugoszlāvi tūdi obzēli, i ka vam tūdi neznosene mantre rēdījo, kak nam i neszrāmno dōnok tak gūcsījo, ka szo nāsz oszlobodili. Da bi grum vdāro z sziszte vedrine v nyē i vszākoga jugoszlāva bi prep-ravo z lice zemlē. Vi niti nemiszlīte, kak zbozsno lūsztvo je tō.“

Szirmák naducsitelj sze je tepo i prevedno potrdjávao, ka je on nê resetár, nego skolnik, ali nika je nê hasznílo.

„Vê pa vász prinasz, právi rítar, vszákó dête pozna, gye pa ne pómite, ka szva pod etim oréjom szedéla i ví szte mléko pa szir gyéli i spajszali szte sze z mojav zsenóv: „mati dájte mi malo szédenoga mléka, prebodam vam szíta rêséta“.

Na tó je vösztópíla z hízse túdi zsená rítara i mész jo píta:

„Jeli, ka poznas toga mozsáka?“

Na stero sze je zsená zaszméjéla ino je právila:

„Kaj bi pa nê poznala. Vê szo pa tó nas indasnyi resetár Stévan, Isztína, ka szam ji zse dugo nê vidla i csi szo gli zse sztarési, dönok dobro vöglédajo. Zakaj pa nêjdeta v hízso.“

Zdaj je pá naducsitelj zácsoa gucsati govorécsi:

„Jasz szam nigdár nê bio resetár i kak szam zse pravo, nigdár szam vecs nê hodo eti. Jasz szam k vam poszláni, kak vucsíteo záto vasz proszim szpravte mi szálás.“

Na tó je rítar v nyegovom gucsi dvojcési, ómurno etak pravo:

„Stevan, mi vász dobro poznamo, ví nász túdi, záto je nê lepó od vász, kaj sze pred nami predévate. More bidti, kaj szte ví k nam za spiona poszláni. Ali bi záto tó nam lehko povedali, mi vam ne zamérimo. Povéjte záto, ka szte?“

Na stero je naducsitelj li trdo, ka je nê resetár, nego skolnik.

Tê me je rítar rézno etak odgóvoro:

„Csi szte ví skolnik i nê resetár Stevan, tê vam na znánye dam, kaj eti níksega iszkanya némate, eti ne dobíte ni edno drtino krúja, nê szálás. Sôla je optíszcsena, prvlé, kak zse vréd zeme, pó léta vréména i 50,000 korón pénéz trbé. Velki bedák je bio, ki vasz je eszi poszlaó. Idte, odkec szte prísi.“

Pó tom ga je tam povrgao, v hízso je odísaó, v szebi sze zburkájócsi brumbráo:

„Pesz je! Miszli, ka de mené za nósz vodo. Naj szí z szvojea resetárszokoga ocsó rédi norca. Príszécsti szmém, ka je nê skolnik, nego resetár Stevan.“

Resetár Stevan, ali bole naducsitelj vidívi, kaj tú osztánóti nemre, je nê probao dúzse i v drúgom mészti szálás iszkati, obrno sze je nazáj po onój póti, kak je prisao Trúden, lacsén, pún sztrája komaj zsví je prisao zse keszo v noci v Vidonszko ostaríjo, gyé kak vandárszki decsko je v stáli nucósváo. Za Bôga nebí ovádo, ka sto je i odkec íde. Rano gorsztanovsí je v Szoboto szó tak hitro, kak je li mogao. Táprídócsi sze je pá zglászo pri nadzorníki, sterómi je vsze povedao, ka sze je zsným godílo. Nadzorník zglavóv gíbvavsí je odgóvoro:

„Szeveda je resz, kaj nasz níkdo ne ljubi v Prekmurjí“.

I nadale ga píta, ka de po etom csiníjo? Tê sze veszeli, ka je zdaj szrecsno z szebom príneseo glavó szvojo i tak právi, ka nigdár nesce szvecs píti za Prekmurje. „Grem nazáj v Krájnszko, hudics naj vzeme Prekmurje.“

Nadzorník li telko právi: „Szeveda, szeveda! Tukaj je cslovek ni edno uro ne v varnoszti.“

Ljubljana 1922 jan. 5-oga.*

Bojméc.

* Eto prígado je eden nas prijátel v Laibachi csúo prepovedávati. Píszmo je zablódló i li pó dúgój póti, szkoron cêto Europo prehodívi, je príslo k nam.

IV.

Vu vogrszkom jeziki drzsána szlúszba bozsa.

Vu vogrszkom jeziki drzsána szlúszba bozsa sztrasno boda goszp. okrajnoga glavára. Vó je dao krózsni napiszek vszem dúhovním pasztérom vu sterom sze jálno zézáva na nezgodjene dokumente, tak miszlvísi, kaj de nyemi tó stoj verváo.

Tak píse: „od vecs sztráni je tószba prísla k meñti, kaj nísteri dúhovnícke pred lúdmí vu nerazmétom magyarszkom jeziki odprávlajo szlúszbo bozso, za steroga volo szo lúdjé pri szvojoj vérszkoj pobožnoszti zasztáveni. Proszim vszáké vere postúvane dúhovnícke, naj ne dájo prilike pobožnsím verníkom szvojom, kaj bi sze oni v pobožni vadbj szvoji zasztávali i dúhovnoj potrébcíni szvojoj zadoszta vcsíníti nebi mogli“.

Kelkokrát sze tószjo lúdjé, kaj v nerazmétom borojcsnom krájnszkom jeziki dobíjo píszma, pozávanye, végezé, stere ne razmíjo i tomí csúvájócsémi mílosztívoimí goszpódi ne príde na pamet, kaj bi gorípózváo oblászt naj sze v razmétom nasem maternom jeziki dotícejso z namí. Za steroga volo bi on szam mogao z dobrov példov z szvojom komíszarsním uradom tó zacsnóti. Zagvúšno, kaj bi z tém zahválnoszt túdi dóbo i doszta lúdi bi od nehasznóvítí trúdiv, szkrbí i sztroskov mentúváo. Zakaj ne csúje one tószbe, stere lúdjé v velíko nezadovolnoszti obílno szkászújejo, kaj sze deca v ne razmétom jeziki more vcsítí, i za toga volo v znány celó zaosztáne, ár ne razmí skolníka i on nê decé Zakaj sze katekízmus, steri je nê v materszkom jezík píszani, zszílov klácsi vu nyé gíngave glavé, steroga nerazmívísi, níksega dúhovnoga názhaja ni prínesez zá nyé. Jeli bi ga tó túdi bodáto, csíbi na ednók dúhovní pasztírje (csi bi ga znali) vu pred namí od vogrszkoja jezika sztókkrát bole nerazmétom, krájnszkom borovom jeziki drszali szlúszbo bozso: kaj sze lúdjé vu dúhovnom obcsütényi zadrgávajo? Csúdjújemo sze, ka je on tó nê zse prvlé na pamet vzéó, kaj, vu nerazmétom jeziki zaman gucsíma lúdem, tíszto oni ni vu pámeti, ni v dúsí gorívezéti nemrejo.

Dobro bi bíló prvlé pred szvojmí dverami pomeszti i te kszószedním poglednóti. Vrzi vó prvlé z szvojea oká tróho i tak ícsí vu drúgom tram! Kak bi nyémí mi zahvální bíli, csi bi sze on, gda sze szkrbí za naso dúsevno hráno, túdi brigao níkelko za télovno naso hráno, ár csi bi nebi znáo, nyemi eto póť povémó, ka li v zdravom téli prébiva zdrava dúša i kaj cslovek póleg dúhovne hráne túdi z krúhom zsvé!

Oh, oh, dober mílosztíven goszpod, sto bi szmeo tó miszlítí, kaj szí tí brezverszki Sokol i brezverszkoja obcsüténya krsztseník, da vídimo, ka tak trepecs, naj sze nase dúse obdrzsjío za ország nebeszki, gde mo sze ednók z tébom vkúpvészeltí pri Ocsi nasem i vszí mo szí magyarszki, csém pravití vu na szvétí nájkrasz-nésem (?) szlovenácskom jeziki, steri je korepi jezík (ár je zsé Lucifer v képi kacse túdi tak gúcsáo z Evov) vszé lúdi zgucsáváli, na vsze veke Amen!!!

Mórszki katholicsánc.

V.

Jugoszláví sze zseníjo!

K nam prítepeni resetárje szo hitro na pamet v zéli, kaj sze eti doszta dobra nájde za nyé, stero je v krájnszkom tesko gorínájdtí, csi gli vu obílnoj meri na pobéranye jeszte. Hitro szo szpoznali, kaj póleg lépe nase vrédnoszti, túdi nase lépe, postenoga i nedúzsnoga

znasanya devojke neprisztopen tak visziko sztojjo ober krajnjszki devojki, da szami za grej drzsijo szvoje k nasim priglijavati. Vszaki sze paszi zsnyj edno szebi za zsenicsko szpraviti i za szreconsoga sze drzsi, csi ga gori zemejo. Isztina, ka nase devojke takse lasznoszi majo, kakse szo oni pri krajnjszki do etoga mao ne poznali. Dobi zsnyjov pobojsnoga zsvlanya szkrbno, delavno tivarisico, razmeto vseno zszenszko, stera de ga ravnala, csuvala i odvrvnyavala od hudi krajnjszki navad i pogrjskov — i plemenitese krvi pokolnye bode zhajalo zsvnyava histva. Ne glajado na bogaszstvo, na vrednoszt — ar vidijo, ka vszaka nasa devojka takso vrednoszt ma pri szebi, poleg stere szj vszaki lekho prszte oblizse, csi je szrecons zadobiti, eden taksi nepre- cnyeni dragi dzszundz, steri sze jedino li v nasoj kra- jni najde.

Kak na vszo nase vrednoszt, tak tudi na te nase dzszundze szmo mi gizzavi, ino bi sze veszellji, kaj sze oni tak prestimajo i goriscesejo, csi bi edna tezka miszel nebi trapija i ona nevornoszt ne tezsila szrcze nase, ka pa csi vu zamazane rok, vu nevredne lasznoszt pridejo oni? Zatoga volo varno pazimo, ar je ne gvusno, jeli do te goszpode szpodobni te dzszundze zadoszta posztivati i prestimati. Jeli sze ne pobudi pri nyi po vrmeni nyihova narodna navada, poleg stere vidimo, kaj je pri nyi ne retko delo, za mali csasz odpuszti tivarisico i do csaszta z drugov vkupsztopi. Etakse sze, kak kez- zujemo zse szkazsjuje pri ednom pari toga zmensoga histva.

Sztariske dobro prevagajte prvle, liki na tuhincza zavu- pate csar szvojo! Devojke ne zselam vam, ka bi sze vu csakanyi szvojem zvodile! Mocno verjem, kaj pri tom zmensnom histvi ne mi, nego jugoszlavi placsajo gori.

Sztari junak.

VI.

Magyarszki kameni krizs!

Tak sze csuje, kaj je prj civilkomiszar napregyemao Dsuban Jozipa ka, kak sze glija to zsvnyvim szlove- nackim obsutenyem, ka je on na szvojeja preminocsega szina kameni krizs vogrszki napiszek dao notrizdubati i tudi Gergar Gyuria naratao, naj na szvoje csari krizs tudi magyarszki napiszek da gorivrezati. Civilni komiszar je prj omurno pograjao imentivanoga goszpoda, erkocsi : „bojdite ali szlovenac, ali pa magyaron, ali ne rezste, kak resetarszki nozszic na oba sztrana. Sto je szlovenac, naj negyemle szamo gori nyemi dane prejemke, nego naj tudi peldo kaze pavrom i magyaronszta tla rusi i zida szlovenacke gradove.“ Od toga dogotka je dugo nisce nika ne zno, ali po zagucsavanyi je donok na ocivesznoszt priso; z toga vidimo, kaj sze ti prebrani tudi pogovorijo gdete. Tak miszlim, ka zdaj Dsuban vszako priliko more popadnoti, naj vozbrzdszi na szvoji renomel vsenyeno csrbino i ogvisi komiszara, ka je on veren i navduseni szlovenac.

Krizsavec.

*Al velka je natira
Vu szmaji, v csemjeri;
Zednov rokov podera,
Z drugov cimpra vmerti.
Grun tere, zsgé, prepravla;
Ali nyega szila
Zible zemlo i szpravla
Nam leta veszela.*

Kardos Janos.

Vendszka (vogrszka-szlovenszka) bibliografia.

(Nadalavanye.)

98. Bellosits Balint: *Vend ballada*. Ethnographia. 1890.
99. Bellosits Balint: *Egy vend népbaldaról*. Alsó- lundvai Híradó. 1890. 4. sz.

100. Bellosits Balint: *Wendische Volkslieder*. Ethno- logische Mitteilungen aus Ungarn. 1890.

101. Bellosits Balint: *Vend népdalok*. Ethnographia. 1891 és 1892.

102. Bellosits Balint: *Vas és Zala vármegyék déli sikkja*. Turisták Lapja. 1896.

103. Bellosits Balint: *Egy érdekes népfaj*. Új idők. 1896.

104. *Toldia Vecsér* (Toldi estéje). Szprávleno po Arany János, na nas vogrszkszlovenszki jeziki dojobrnyeno po Kardos János. (Ne vöpostampano.)

105. *Evangelioimszke vere ino Czerkvi Obszinszki Prigodi*. Napredáni po Kardos János, Hodoskom Duhov- niki. (Né vöpostampano.)

106. *Od bojne i od prisesznoszti*. Szlovenszki národi napiszano po Kerka-vi. Budapest, 1920. Hornyánszky Viktora stamparija.

107. *A világháború okai és következményei*. A vend nép számára írta Kerka. Wellisch Béla könyvnyomdája, Szentgotthárd.

108. *Kalendár za Vogrszke Szlovence vu Ameriki*. Na návadno leto 1922. Rédi sze i vödvle Horváth Lovrenc Rediteo „Zvezjde Vogrszki Szlovencov“ i pred- szednik „Zavezje Vogrszki Szlovencov vu Ameriki“.

109. *Detelica* ali zsvljenje trei krajnjszki bratov francuszki szoldákov. Szpiszao Janez Cigler, po Vogrszko- Szlovenszkom Krampats Jözsef. Drukana vu Internatio- nal Printers Chicago.

110. *Növe Szlovenszke Szenszke Knige*, vönebráne z edni némszki knig, stere szo med vszejmi szszkimi knigami te najbögsze. Szentgotthárd. Stampane vu Wellisch Béla stampariki. 1909.

111. *Amerikanszki Szlovencov Glász*. (Po kédni vözhájajöcse novine, zacsnole szo sze v 1921-om léti.) Reditelje Csaszar Jözsef i Korpics Jözsef. Bethlehem, Pa.

112. *Szlobodna Rejes* (Po kédni vözhájajöcse novine, zacsnole szo sze v 1916-om léti.) Reditel Kardosh L. P. Bethlehem, Pa.

113. *Zvezjda Vogrszki Szlovencov*. (Po mészeci vözhájajöcse novine, zacsnole szo sze v 1916-om léti.) Reditelje Horváth Lörinc pa Krampats Jözsef. Chicago, Ill.

114. *Domovina*, mészecsne novine za szlovenszki národ Reditel i vödvnik: Mikola Sándor. Budapest.

GLÁSZI Z AMERIKE.

Nása dzsznoszt. Onoga hipa, gda szo Jugoszlavi notriprisli v naso krajino, szo bili, ki szo pravli, ka szo zdaj ednok Szlovenje pravli Szlovenje posztanoli. Ali vrmen je szramotno ospotalo oni ludi mislénje ino proroküvanye. Né szamo to ka je nas mali národ né dóbo szloboscsino, nego szploj szo jo nyemi vrkrajzeli i nase luszto pregányejo, tak ka odszkcocsi more, ki szamo edno récs prótipové rúznnoj krivici. Szamo edno récs, i zadoszta je zse, ka ga odvlescėjo v vözo. Mi vu Ameriki prebivajöcsi Szlovenje szj za dzsznoszt szpoznamo nasim bratom na pomöcs bidti. Nasa dzsz- noszt je szve te krivice pravicsno vöpoiszcati. Takse neszpametne recsi neszmino nucati, ka-pré zakoj szo te rúzne szrbe krajnce notripusztili. V tom gucsi nega raz-

měna ár je rávno telko, líki csi bi tó pravili: ka zakoj volo je včeránja nócs bila. Tá včeránja nócs je túdi brezi nasega dopúscěšnja prista i rávno tak szo té resetárje vu szlovenszko zemlő, na edno pár odáv-cov pozvánje prisli. Za példé volo naprépineszćmo, ka szmo edno píszmó dóbili, v-sterom tótszki voditelje notripokázesejo, kak sze zsnými godi pod csekszki-szlovenszki vládárstvom. Ali oni záto nevcajajo, i ne bojijo sze delati i agitérati, naj szvoj národ odkúpijo od onoga mészta, pod stero té národ níkák nescse zshisiti. Szamo szmo mi priszpodobni kaj vcsiníti, ár csi sze nasi brati gder glászijo, nyim vcsazi pót polkázesejo vu vózo, ali pa vtihinszki ország morejo odszkošiti. Tak lehho pověmo, ka je Szlověn vu szvojoi domovini po-begnyni poszto, ár vszigdár nalecseni more bidti na pobegnynosz. Zdj ednók moremo notriszpoznati szvojoi dúznsosz i szvojoi mócs, stero moremo goriponucati zdj, gda je potrečno. Odlásano déto je níka né vrédno. (Amerikánszki Szlovenscov Glász.)

Právdi odgavárjajmo, nase pravice térfajmo! Prve vrszti térfajmo verevadlivánja dúznsosz, stera sze nam naj ne ospotáva, ne zanicává, nego naj sze na szvoj mocsen fundamentum posztávi, kak sze dosztája. Naj sze vtó ne méšajo liberálci, i klerikálci túdi né. Nadale térfajmo, naj sze nam nase materszki jezík ne kráti, ár toga od zibeale mao lúbimo i ga ne odpúsztimo. Térfajmo, naj sze nam nase solé nazájposztávio, nasi dobri vucsitelje nazájprineszėjo i naj oni nam nase vogrskzo kulturno vcsenyé i vsze nase píszmene vréline vszijo.

Drúge vrszti térfajmo nase dobre kulturne v nasoi domovini porodjene ravnitele nazáj vu szlúszbo kak ravnitele Vogrszkeszlovenszke zemlé, steri do nase szlovenszko domovino ravnali vu iméni one zapóvedí, stera zselényi Vogrszksizlovenov zadoszta vcsini, vsze nyúve pravice za dobro szpozna. Térfajmo, naj sze nasa lépa domovina od vóněšnyi, k nam pridócsi csesztnikov i ravnitelov ocshiti. Térfajmo, naj nede od céloga szvéta vózapréta.

Nadale térfajmo naj sze prepovéjo vszi oni deněšnyi zákonje, steri Vogrszksizlovenszko domovino tezsijo i páverszki sztán vu szlobódno gíbanýi zasztávléjo. Térfajmo, naj sze szirmaskim polszkim délavcom pravice dájo tak zsvíté i gíbat, ka do mógócsni szlovenszke krajine zsitka fundamentum nazájszpraviti i szvoje vér-szvtvinszke vszile doszégnoti. Térfajmo, naj kapitálsztni szluga nasega páverszkgoga kmeta ino zselára na níkoj ne szpráva. Ár je Vogrszksizlovenszka domovina páverszka pa né nemeska ali kapitálsztna, tú je goszpód orács, koszec, mlátec i vszeféle drúgi délavec, pa né kácsi túhinszki prisanec. Ztjé rók csúka vszáki od náj-měšega goszpóda do nájvékšega szakdeněšnyi krúh. Záto goszpód Lipovsek naj ne pozájajo csesztiti té sztan i naj na znánýe zémejo, ka sze Vogrszksizlovenico mao tá obrácsajjo, gde znájjo, ka korenýé i fundamentum májo. Ár sze szamo tiszta mladika cepi, gde je znáno, ka korenýé jeszte.

Vogrszksizlovenico szo né méli vu szvojoi lépoj domo-vini szvojega poródjénoga králj, gli tak né, kak Krájnci né. Ali itak szo nyemi z lúbězni szlúszili, ga lúbili i nyemi verni bili 'bole kak Krájnci. I tak zseléjo bidti v prisesztnom csi sze nyúve Vogrszkeszlovenszke pravice nyim szpoznajo.

Vogrszksizlovenje tá zseléjo pridti, gde do zvszěmi szvojimi pravícami ednákovrédni pórgatje. Ali té vnógi voditelje, steri sze dnezš dén glászijo i za lépo szlo-venzko domovino kricsijjo, sze malo brigajo za tó, ka

bi té szirmaski zsaloszten národ tákse zadóbo. Zrok tomi je pa níka drúgo né szamo tó, ka je tá krajina tákse odávce, zapelávce za poszlánce ino kóvete odebála, steri z drúgim nígdár ne zavogvárho nyéto domovino, kak szamo z tém, naj sze zapré okno, gda luft prevcs vlecsé. Záto je pa do etiga mao niscse né znáo za nász, gli zdj je túdi tá falinga, ka tam niscse nevé za nász gde bi mogo znati. (Amerikánszki Szlovenscov Glász.)

Bethlehemszki Szlovenszki Národén Tanács za naseo krajino. Genovanzska konferencia je na djánýe pozvála bethlehemszki szlovenszki národén tanács. Té Tanács sze zse do etiga mao doszta brigó za tó, naj sze Vogrszksizlovenje gorioszlobodijo od zsmetnoga járna. Pri prilíki genovanzske konferencie je eden kábel-telegramm poszlaó Schanzeri, taljanzszkomi vóněšnyemi miniszteri, steri etak ercsé:

„Národén Tanács vszěj amerikánszki vogrszki-szlovenszki drústov i gmajn sze je zse vcszkrát z protestérájócsov szpómenicov obrno k Národnoj Légi próti tomi, ka bi Jugoszlávi Vogrszksizlovenszko zemló obszeli i próti neszimlenomi ravnanýi té krajine. Vogrszksizlovenszka sztára zemla, stera zdj Prek-murje imé noszi, je od vcsz kak jezero lét mao k Vogrszskomi országi szlisila. Vogrszksizlovenje z etoga i z tisztoga krája mórja z posztványem proszijo genovanzszo konferencio naj gorizidigne szvojoi zmoznszo récs za té národ tak ka sze naj Prekmurje nazájzvézse k Vogrszskomi országi i z tém mér i hlájzsenszto pride vté kráj Európe.

Rev. Dr. E. A. Stiegler,
Szekritár Vogrszksizlovenszkgoga
Národnoga Tanácsa“.

Na znánýe dámo túdi, ka szo Bethlehemszkgoga Szlovenszkgoga Národnoga Tanácsa Szekritár szledécsé píszmo dóbili od amerikánszkgoga zvoněšnyega minisz-tera: „Vszikzo posztváni goszpód! Vu iméni velkoga kóveta nyim na znánýe dam, ka je nyigvo márciusa 4-oga napiszano píszmo, v-sterom amerikánszki Vogrszki-szlovenje próti Jugoszlávi protestérájo, v nyegove roké prislo. Velki kóvet me je goriporszko, naj nyim za tó poszláno píszmo nyegovo hválo tolmacsim i nyim na znánýe dam, ka je drzszétek píszma z velkov povidnosz-voj csto“.

MAGYAR KÖLTÖKBŐL.

TANULSÁGUL.

Nem szó s szavalló, aki bős, ki vádol,
De férfierdő, keményfából,
Az kell ide — egy néma hadsereg.
Hol millió csüng egyen — a vezérén
Hol millió áll csendbe harcrakészen
S kardjára dőlve hallgat, nem fecseg.

Mit ér a szó s szavalló, aki vádol
— Csiholna bár ki lángokat magából —
Hol rontva, bontva egy világ recseg.
Ide vezér kell: jó verekedő,
Ide erő kell, férfierdő,
Szép szót lenéz, elszánt hadsereg.

JAJ A GYŐZTESEKNEK!

Írta: KOZMA ANDOR.

Vae victis! . . . A kin gyáva győz: jaj annak!
Leroskadó hőse vert ebek rohannak.
Meg nem bocsátják, hogy míg talpon állt,
Nem félté, csak osztotta a halált.
Meg nem bocsátják rettentő csatáit,
Hogy verte, üzte őket oly sokáig,
S hogy tőle még ma is aggódva félnek:
„Mi lesz velünk, ha még egyszer feléled? . . .
Végünk van akkor! . . .” Hogy ez meg ne essék,
„Vae victis!” — szét kell marcangolni testét! . . .

S marják a húsát, lenyúzzák a bőret,
Rágják a csontját, habzsolják a vérét;
Ebek fogán konc egyre több darab,
A hősi testből pusztá csonk marad.
Belül a szív, vad lázban verve még,
Megtölti vérrrel a test száz erét,
De a piros hő, éltető folyam
Többé a testben körbe nem rohan,
Mert nyílt sebek tátongó rése tárva,
Kiszökken ott s fecskendve vész a sárba —
S tépett részek és a tönk alak,
Bár kinjük egy, külön vonaglanak.
Az ebuszitó emberördögök
Győztes falkája „vae victis“-t röhög,
S míg a legyőzött kinban haldokol,
„Vae victis“-t ordít az egész pokol.

Vae victis! . . . Isten, népek Istene!
Hallod-e ezt, mily förtelmes zene?
Vae victis! . . . Isten látod-e alant
Ezt a legyőzött hős boldogtalant?
A korcsalajú ebek harmincadán
Nemes legyőzött, fájó látomány! . . .
Isten! Örök Igazság! Kegyelem!
Ki mint Bíró vagy mindenütt jelen,
Ki nem versz bittal s nem időn belül,
De bünteted a bűnt feltétlenül —
Te mindent halló fül, Te égi szem,
E bűnt is hallod s látod — én hiszem!
Világnagy bűn ez, nem rongy semmiség —
Te megtorlod még e sátánmisét
S a vae victis-t, e bűnös szörnyű átkot,
Te szörnyűbb vae victibus-ra váltod.

Ez nem csupán hit, nem vágy, nem remény.
Ezt én tudom! — mi több: ezt érzem én!
Amint megérik vándoramarak
A tengeren túl pitymalló nyarat:
Amint megéri ember is, ha messze
Még láthatatlan vad vihar gyűl össze, —
S tikkadt ideggel, öntudatlanul
Ösztönszerűn tanyák felé vonul.
Csalódhat a szem s az okoskodás,
Hanem az ősi ösztön, az csodás.
Az nem csalódik, annak nincs titok,
Mit a jövőnek érez: jönni fog!

Az ősi ösztön bennem, ébren, alva,
Szűnetlen új nagy rémséget sugal ma:
Világraszóló végzetes leromlást,
Világrendítő vészes összeomlást.
Mi Isten nélkül Isten ellen épül,
Az mind leroppan, széthull törmelékül —

S minden ma győztes gyilkost eltemet,
Mint véres roncsot az új rettenet.
Szent lesz a nap, bár szörnyű, amikor
A vad vae victis a torkukra forr,
S az égből zengik a romlásan át
A vae victibus-t a harsonák!

Ez így lesz — mert így éri ösztönöm
S nem szokokból rémképből szóvóm.
Mikor lesz itt, hogyan jön, mely úton
Isten bosszúja? mindert nem tudom.
Mi lesz rettentő torló eszköze? —
Embernek ahhoz nem lehet köze.
Én nem tudom, a vörös vagy a sárga
Veszedelemmel sujt-e a világra;
Vagy más, ma még nem lehet borzalom
Lesz-e a pallós — nem tudom.
De érzem azt, hogy ha korán, ha késve,
Eléri a bűnt Isten büntetése,
Mert a vae victis-t bögő bestiák
Kegyetlen bűne bosszúért kiált.

Megérem-e? . . . Istent csengve kérem:
Engedje szörnyű nagy napját megérnem!
De bárha én azt meg sem érhetem,
Halódva is szent biztos lesz nekem,
Hogy diadalt bűn végkép nem arathat.
Hogy ez a nap el nem maradhat,
Hogy az napon csodák történnek,
Rémes csodái haragos Égnek.
Gonoszul pontos számítások
Mind csúffá lesznek, mint hibások;
A nem várt meg nem érthetők megcsenek:
Éled a holt és — jaj a győzteseknek!

DOMÁNYI GLÁSZI.

† Szeredy Viktora zsená, 8-oga áprilisa je v Križevci mrla Szeredy Viktora, križevszkoga nótárosa zsená. V nasoj krajini szo dobro poznali to jáko oszno vleno, vzepeovszéd postúvano, dobrovolno i plemenito mislzéso goszpó. Nase páverszke zšénszke szo sze v prvésom cajti doszta vcsile od nyé. Ali, jaj, prislo je na nász to nóvo vsza gorzburkajócsé, divje balkanszke návade prineszčése vrémen. Nyéna ocsútna, cácvana, kulturo lúbácsa dúša je nóve násztaje né mogla prenosziti. Veeszkrát je száma iszkala szebi szmrt. I najsla jo je i odisla je. Z boléšim szrcem právimo nyéj z Bógom!

† Völgyi Ferenc, tisinszki skolnik je febr. 22-oga mró. V tisztom cajti je szvojo cesézt szpunyávo, gda je nasa krajina tak szrecsna bila, ka je doszta dobri skolnikov méla, ki szo naso krajino na vizsiko sztubo vérsztvinszkgoga i kulturnoga napréidénya zdignoli. Med té dobre nase skolnike je on szlisso. Naj posiva v mirovnoszti.

Pri Szv. Gyúrgyi (Vizlendva) je Visji Solzszki Szvét Cserni Károlya kántorvucsitela túdi v Szlovenio premeszto, záto, ka je práj on velki kommunista bio. Vidimo, kaj v jugoszlávszki kancelájaj notoroski kommunistje lépo pláčo vleeszjó od drszáve i té ne odposlejo v Szlovenio (miszlim to je purgatorij, gyé sze dúše szcsiszítiti morejo). Tam májo Bengyeo csesztnika, Sável detektiva, Skerlák fiskális. Vszí známo, ka szo téj bíli i dönok

drúge kommuniste iscsego, steri bi tém immenúvanim niti inaske në mogli biditi. Celó drúgi zrok je podzsgiao jugoslávce. Cserni Károly je za zavédnoga Vendusa poznan, ki je në defilárove jugoslávom tak, kak bi oni zseleli, trdi hrbet je meo. I da szo gmajnarje, pred sterimi je lübléni skolnik bio, nyega në púztüli kraj od szébe, je oblázt z zsandári vdárla na sólo, nyega z szilov odsztránila od sóle v vrémieni vcsenyá i na nyega mészto ednoga vóobszlúzszenoga órmestera posztávila za skolnika. Gmajnarje szo Cserni Károly, csi je gli z kommunistov obtózseni bio, za kántora obdrzsali i za posteno zsvilénye nyemi primerno plácco ogvúsilí. Tak je csedno, bár bi vszáka nasa gmajna tak vcsinila.

Stern Hugo. Jugoslávci szo pá ednoga vrédnoga csloveka vózgrizli z nase krajine. Aprilisa prve dni sze je odszelo z Szobote Stern Hugo inzsellér, gde je 18 lét, kak od lüdi lübléni i visziko postúvani mózs prebivao. Eden nas páverszki cslovek nam od nyega etak pisejo:

„Ednoga nájgyakse znanoszti cslovéka je zgúbila szobotska krajina, steroga szo lüdjé etak zváli: „posteni inzsellér“. Jugoslávcska oblázt je në mogla trpéti toga v szvojem sztáni jedine znanoszti bodócsega cslovéka. Tak szo pravli, kaj néma v szvojem poszli potrebne zevensoszti i mérasztva diplóme, záto szo nyemi prepovédli mériti. Pa knyemi szpodobni lüdi sze malo nahája v Jugoslávii. Hja persze, nyim në trbé globoke zevensoszti lüdi, oni *plényéke* lübjio szamo. Wohlfart dóbi méra ra núcjao radi. Sterna zseána, stera je v Schweitzi rodjena, je na velki haszek bíla Szoboti, ár vréci v piszmi zná vogrszki, nemski, taljanszki, francúski, angluski i szlovenszki, i mladézen je vcsila na té jezike. Jugoslávci tak právjio, ka je zadoszta csi cslovek szlovenácki zná v Jugoslávii, vecs je në potrebno i méra ri je tüdi në potrebno drúgo znati, kak lanc vlácsiti. Zselémo tomi odhájajócseni szrecsen i mirovnéni prebitek v nyavom nóvom mészti v Sárvári, kama sze je od nász odszelo. Mi mo ga duga szpomináli i vúpamo sze, ka sze ednók pá nájdemo.“ *Kmet.*

Solszke knige. Dosztrakrát csüjemo tó tozso, ka mi vendszlovenje némano solszki knig i ka szmo ji nigdár në méli. Në dávno je Kardos tó tozso v Prekmurskom Glaszník napiszanom artikulusi ponóvo. Próti tomi moremo tápkázáti na tó isztino, ka mi v nasem právom jeziki napiszane jáko dobre solszke knige mámo. Mámo rázlocsne ABC-szke knige, knige cstenyá za II, III, IV-ti zlócs, knige jezicsnoga fliszanyi, knige prirodopisza (természetrájt), mámo tüdi jáko dobro napiszane pótkázáce za skolnike pri vcsenyé vu govorényi, razményi i rovatanýi (rajzolás) i v jezicsnom fliszanyi. Mámo tüdi katekizmus, bibliszke histórie i vadlúványszke návulke tak za katholicánszke kak za luteráne. Mi sztarési lüdjé szmo sze z téj knig vcsilí. Isztina je, ka szo té knige navékse szfalle i zse sze ne dobjo, ali gda szo té knige potrebne lehko sze znóva vódájo. K tomi szamo volo trbé méli, nika drúgo në.

Posztávlenye katánov. V Cankovi je od májusa 11-oga do 16-oga pá bíló posztávlenye katánov za záhodno polovico nase krajine. Tiszti décski bi mogli na posztávlenye pridti ki szo sze od 1898-oga do 1901-oga léta naródlí. Pá sze tak zgódlí, kak v prvési posztávlenyá. Bílé szo tákse vesznice, z steri sze je niti eden décsko në zgázso. Bílé szo tákse z steri je szamo vitar z nisternimi plantavami décski prisao.

Nóvo raztálanye S. H. S. drzsave na vármegyöve. Belgrádszki kormany je brezi pitanya szkupszcsine vódao

rendelet, steri Jugoslávio na nóve vármegyöve raztála. Té rendelet je Pasic, Trifkovic, Marinkovic i Pribicevics podpiszao. Nóvi vármegyöje szo eti: 1. Belgrádszki vármegyöv, 2. Dúnajszki vármegyöv, 3. Szumadijszki vármegyöv, 4. Valjevo vármegyöv, 5. Drina vármegyöv, 6. Morava vármegyöv, 7. Pozsarevac vármegyöv, 8. Timók vármegyöv, 9. Nis vármegyöv, 10. Vranja vármegyöv, 11. Koszovo polje vármegyöv, 12. Raska vármegyöv, 13. Uzszice vármegyöv, 14. Kruszecac vármegyöv, 15. Úszküb vármegyöv, 16. Bregalnica vármegyöv, 17. Monasztir vármegyöv, 18. Bácska vármegyöv, 19. Zéta vármegyöv, 20. Tuzla vármegyöv, 21. Szarajevo vármegyöv, 22. Mosztár vármegyöv, 23. Travnik vármegyöv, 24. Vrbász vármegyöv, 25. Bihács vármegyöv, 26. Zágráb vármegyöv, 27. Primorje-Krajina vármegyöv, 28. Eszék vármegyöv, 29. Szerém vármegyöv, 30. Szpalato vármegyöv, 31. Raguzá vármegyöv, 32. Laibach vármegyöv, 33. Marburg vármegyöv.

Kak sze z toga notrivtálanya vidi Jugoslávía je grdó razdrápnata. Nájnre szo pa razdrápnate tiszte krajine, stere szo z Vogrszkozga országa prisle k Jugoslávii. Eden tao Bánata je v Belgrádszki, drúgi tao v Dúnajszki vármegyöv zvezáni. Prédnyi város Bácska vármegyöva je në Szabadka (nájvéksi város v céloj Jugoslávii) nego Ujvidék. Eszi je tüdi zvezáni tiszte tao Baranya vármegyöva, steri je v szrbszki rokáj szto.

Ztoga notrivtálanya sze tüdi vidi, ka sze szrbi právjájo na tó, ka sze horváje od Jugoslávie krajvtrnejo. Záto szo póleg mórja Primorje-Krajina vármegyöv goriposzta, kak mósz, steri Jugoslávio z Laibachom vkúpúvzse csi sze Zágráb i Eszék vármegyöv krajvtrne.

Naso krajino szo v Marburg vármegyöv zvezáli z Muraközóm vréd. Tó nasemi lüsztví nika ne pomore, ár gda zselénsice nega, Marburg szkoron takdalecs szpádne, kak Laibach.

LUTERÁNSZKI KATEKIZMUS.

Kráncyi szo v Laibachi eden nóvi luteránszki katekizmus dáli napraviti i vópostampati z etim titulusom: „*Dr. Martina Luthra Mali Katekizem ali glavni nauk svele kršćanske vere. Za mladino evanđeljskih šolah*“.

Zakaj je té krájnjszki luteránszki katekizmus napravieni? Véndar záto ár sze Kráncyi luteránszko vadlúvánýe scséjio vcsiti? Në záto. Vszáki zná, ka szo oni — brezi vójemánya — vszi katholicánci. Oni szo té tak zváni luteránszki katekizmus za nase lüsztvio i za naso déco dáli napraviti. Odprým szo nas katholicánszki katekizmus dáli vólúcsiti z nasi sól i mészto nyega szvoj katekizmus posztávili v solé. Zdjaj je prisó réd na luteránszki katekizmus. Zdjaj nas sztári, od Kardos Jánosá szprávléni katekizmus vkúp dájo pobrati, i vsze knige v ogen vrzejo i déci pa lüsztví mészto nyega v nyúvom jeziki i v nyúvom mislényi szprávléni katekizmus potisznejo vroké.

Némo kricsáli i némo sze tozslí. Kráncyisko szilo, bláznoszt i neszrámoszt dobro poznamo. Vszáka récs bi zoptanszka bíla. Ali za nase lüde mámo nisterno récs. Eden nóvi katekizmus vkúpúoszta viti i vópostampati je lehko. Papér je potrlpvi i stamparszke litere tüdi. Ali edno nóvo vadlúványszko knigo v roké zéti, zsnýé cstéti i sze vcsiti je szploj drúgo délo. Nega na szvéti tákse zmózsne obláztí, stera bi mócs méla koga na tákse djánye presziliti.

Nász szo në Kráncyi vcsilí na luteránszko vóro. K nam szo Vógrí prinészli krszcsanszto i rávno tak reformáció. Nasim luteránom szo z nase krvi rodjeni lüdjé, Kúzmics István, Czipott György, Terpián Sándor,

Barla Mihály, Kardos János napiszali vadltúványászke knige. Tėj nasi znameniti lűdjė szo sze eti na nasoj krajini naróđili, med nami szo zsvėli, za nász szo sze brigali. Nyűva rođbina esce zdaj med nami zsvė. Jeli bi mogóce biló, ka bi mi nyűvo za nász vcsinjeno velko dėjo pozábili i znicisti dopűsztili? Tó je nė mogóce i gvűsen szam, ka nede tak.

Mecs je proti nam vópotėgnyeni. „Nas sztiri protivnik, z szilov, z jálnoszťov bori sze z oblásťzov, nakanűje nász fundati“ ali moski szmo, sűrke prsi mámo i trđi grád je nasa cslovecsa pravica. Cėli szvėt je znami, gda mo sze za nyó borili.

Drzsáven dűg Jugoslávie. Zdaj, gda belgrádszki kormány nóvi dűg scsė gorizėti, je od szkupcsine vóposzlána komiszia gorpózvala Kumanudi financnoga minisztera, naj vópokázse vsze drzsávne dűgė. Kumanudi bógavsi gorpozványi je vķűpposztavo i vódao vópokázane drzsávno dűgá. Vķűpna suma 4,395,371.232 zlátí dinárov ali frankov kázse, tó vecs kak 30 milliárdov zdaj vķurzusi bodócsi papėrni dinárov valá. Zmerkati moremo, ka sze v tom vópokázanyi ne nájde od lűszva notriprabráno prvėse vogrsko i osztrákszko bojnszko poszjilo (hadikócsón), stero póleg mėrszki kontraktusov tűdi Jugoslávie tezi.

Nóvo poszjilo, stero belgrádszki kormány gorizėti scsė, bi do 150 million dollárov valalo. Eden amerikánszki konzorcium bi vķűpdao tó sumo i bi velke juse dóbo pri vszėj drzsávni financni nápravaj. Tė konzorcium bi nóve zselėznice zídáo. Kak sze z projektov vidi, nóve zselėznice bi sze szamo v Szrbii zídale i szamo Szrbom bi bilė na haszek. Horvátje i Szlovenácke bi nika nė dóbili. Pa kak sze z vópokázanyov vidi 80%-ov drzsávno notrijemány z Horvaczkoga országa i z obszėdene zemle pride notri. Horvacski „Obzor“ z britkócsov pise, ka gorozlóbodjeni národje v Jugoslávii vėkso bojnszko dácsó morejo placsvúati, liki tiszti országov lűsztvo, steri szo bojno zgűbili. Belgrádszki Balkan pa opomina Szrbe naj v nóvi drzėlaj nika ne investitėrajo, i ne zidajo, ár cslovek nėmre znati, gde do vűtro tė nóve drzėle.

Krájnszko politicoso gibanye. Kak je znáno Szlovėnia v belgrádszkom kormányi dvá minisztera má, eden je Zserjáv Gregor szociálpoliticsen, te drűgi Pucelj Iván polodelszki miniszter; laibaczkoga drzsėlnoga kormányá predsėdznik i králeszki navesztnik je pa Hribar Ivan. Gvűsno je ka je vėkszi tao Szlovenáčov próti belgrádszkom kormányi, ali záto je ravnyane gladko slo ár szo Szrbii jáko prilicoso znali Szlovenácke próti Horvátom posztaviti i vőznúcati. Ali nóvo raztálanye Szlovėnie na dvá vármegyóva je premenýványe prineszlo i tak sze vidi, ka de sze na Krájnszkom nika godilo.

Demokrátzna sztranka je vėkszi tao fundamentuma zgűbila, ár sze je poszvedocilo, ka szo nistėrni voditelje plácsani bilí. Tavcsar, voditeo sztranke je volo zgűbo i nazáj sze je potėgno. Hribár je edno szpómenico poszlo belgrádszkom kormányi próti raztálanyi, ali nė je porazmėnye najsla. Tak sze vidi ka je Hribar buknyeni cslovek i ka nyegov naszlednik Kukovec bóde. Ali tė nėma tla pri szvojem lűsztvi, Hribár pa nóvo sztranko scsė zgrűntati, stera bi sze na szrbszke radikálce naszlányala, z Proticsom, kak přėdnym miniszterom. Hribár sze vűpa ka me radikáli ogvűsji jedinost Szlovėnie.

Jugoslávánszko dűgá politika je tűdi celó buknoła. Tó je bogme tragicno dėjo, kama je Korosec krájnszke szlovenácke zapeláo. Szlovenácke szo v prvi létaj szvėtovne bojne verni caszarki lűdjė bilí. Ali zse v szvėtovnoj bojni je Korosec na nóvo pót szpravo szvoj

národ. Jugoslávánszka idea ga je popádnola i zszebom ga je vneszla. Tá politika je nájteskėsi vdárec pri mėrzvėzanyi dóbila. V prvėsoj Ausztrii prebívájócsi Szlovenácke szo na tri tálte vtrgnjeni. Eden tao je v Ausztrii osztao, drűgi tao je k Taljanszkom országi zvezanyi i te trėtji tao je v Jugoslávio prisao. Toga trėtjega tála brezi koróne bodócsi krao je bio Korosec. Ali szvoje voditelszto je zgűbo. Zaman je miniszter gráto, glėdati je mogo, ka sze Szrbi trno malo brigajo za nyav národ. Doj je zahválo. Tó je tűdi zaman biló, nika je nė mogo obrnoti. Sorsa zadomeszványe ga je doszėgnolo. Viditi je mogo, ka je vkanjeni, ka jugosláviesine nega nindri, nego jeszte velkaszrbszka idea. I zdaj glėdati more, kak sze tė razcsėszani szlovenácki národ na dvá tála raztála.

Koroseca fallinga je bila, ka je dopűszto Szlovenácke próti Horvátom gorpónúcati, tak ka szo sze Horvátje vszigrád bole odcėsilí od Szlovenáčov. Lehko zagűvisno zėmema ka horvacski i bunyevácki kóvetje tampovrzsejo Koroseca.

Medtėm sze domá v Laibachi tűdi premenývava szvėt. Lűdjė zacsájno nyűve prvėse voditelje povrzsti. Pod voditelszťvom Novacsan Antona je eden nóvi páverszki párt pósttao, steri — tak sze vidi — z Radicsom scsė drzsati, i federáció zselė. Rávno tak „Autonomiszť“ imėntvane novine gorposztávienye szlovenáckoga bloka zselė, steri bi z horvacskim blokom porazmėnye mogo iszkatí. Rávno tó porácsa Jugoslávija, velke novine szlovenácki národní szocialiszťov. Csűdevrėdnó je, ka Koroseca novina „Szlovenec“ próti tomi ne protestėra. Tėm lűdom sze od szamoszťálne Szlovenie drėma, stera bi z rávno táksov szamoszťálnov Szrbiov, Bulgáriov, Macedóniov, Dalmáciov, Boszniov, i Horvacskov tó právo Jugoslávio nápravila.

Tėj politikusje szo zse vóđáli nyűve tozsbė próti Belgrádi: 1. ka Belgrád Szlovenácke na nikoj szprávla, 2. ka ládati scsė obri nyi i je raztála, 3. ka je Belgrád brezi opitánya szlovėnszko dűszťva centraliszťicsno králeszťvo zvezáo na nyi, 4. ka Szrbi szlovenácke dėcske v Macedónio vlácsijo i tam je neszmileno bantűjejo.

Zamerkatí je vrėdno, ka je Sustersics prvėsi caszarszki veren politikus v Zágřáb prisao i od təc Koroseca na dozhaválanye scsė pritisznoti.

*Dobrovala, měr i krotkoszť
Je csloveka lėpa jákoszť
I ki med lűdmi prebűva,
Brezi nyė v plácsi pocsűva.
Saj! kak grđo je pűszlűszťvo,
Esce grse protivűszťvo!
Ne sáli, da sze ne sáliš,
Tak de veszli tvoj sztális.*

*Po trnyi sze ide k rózsi
I k radoszi po szűsi.
Kincs i vrėdoszť pevcsa
Je esce nė práva szrecsa;
Te z málím zadovolėn
Je blájszen i nė nevolėn,
Csi li v dobrom radoszť má
I hűdomi sze ne podá:
Tó pót, tó sz zebėri,
I szreccsen bidli más, veri.*

Kardos János.

POLITICSEN PREGLÉD.

Na telko pričákana **genovanszka konferencia** sze je dokoncsala. Csi je bár vidéce názháje né prineszla, dónok je né brezi haszka bila, ár je tisztim, ki sze vesiti scséjő, doszta zmerkanya vrédni dél pokázala. Odprvim tő, ka na zémi ne prebivajo obládnicke pa obládne szluge, nego lűdjé, lűdjé, lűdjé. Vő sze pokázalo nadale, ka je z vjární bodócsim lűsztvom nemogócső Európő nazájzadati. Zrozsjom naklajeni obládnicke szo szvojo szlaboszť szpoznati mogli. Pravice szvétovnoga vérsztva, i potezsenoga lűsztvá szo tak zmocsne, ka obládnicke hitré na níkoj prídejo, kak obládani. Vő sze pokázalo, ka Európő níka drűge ne obráni, szamo tő, csi národje szlabi ali zmocsni, obládájőcsi ali obládani gline pravice májo. Obládnicke szo nadale szkűsziti mogli, ka je récs „obládavník“ né doszta vrédna, ár gda szta szí Rusz pa Némcz v rokő szégnoła, na ednők sze je tak vidlo, da bi téva brez rozsjá bodócsivá národa né obládani vá nega obládájőcsivá bilá. Gvűsno, ka de szvét esese doszta mogo poszlűsati od némskoga i ruszuskoga zavézka.

Gvűsno je tűdi ka **francuska i angluska** politika po szploj rázłocsni potáj hodi i esűdevrédo dėjo je, ka sze ednőkog nígdár neszmíta rázłocsiti. Francűz pa Angol edendrűgoga z csemernov oköv glédata, ali dónok vkűp gcséta hodi. Ali záto sze v Francűskom orszáji tűdi níka premenjáva. Novine zácsajo glásziti, ka bi Francűzom bógső bilő z Némcami sze zméríti. Ka do k tőmi gűzđávi Jugoszłávi pa Csehi pravli? Csi premiszlimo, ka oni pamet z Párisa dáblajo i francűski vőter rádi pridűhávajo, má bidti ka do oni ednők tűdi pravli: bógső de nam z Vogrinami sze zméríti.

V **Angűskom orszáji** katanija pá v boji sztoji z irłandszłim lűsztvom. Hja pevées lépo dėjo je bilő vğzszłim národom szlobocsino glásziti, po isztini je pa v robosztvo vrzsti, ali tő norlaví írské szo glászenje szlobocsina za isztino zéli.

Ausztria sze zácsa vkűpszűnyávati. Ausztrűszki trzsci zšé nescsėjo ausztrűszke pėneze gorizėti. Ka bóde? Nika esűdevrédo né. V Ausztrű sze zdáj tő godi, ka de sze prvle ali szlėdi v ovi orszáji tűdi godilo. Dojporűsenozť vérsztvinszłoga szitka je nemogócső sztaviti. Mí tak miszlimo, ka Ausztria k Némskomi orszáji príde i z tēm brezpametna francuska politika szvoj prvi várec dób i drűgi do ga naszedűvali.

V **Vogrskom orszáji** sze je kővetvázszłásť dokoncsao. Bethlen Istvána politika je zmágala, nyegov párt je velko vcsino dőbo.

V **Románii** je tűdi bio kővetvázszłásť, ali parlament nėmre szvojne dėjo zacsnoti. Erdészki románzski kővetje nescsėjo vté parlament szťopti i szvoje lűsztvő szo v Gyulafehėrvár pózvali na gűylés, ali kormány je lűsztvő z kataniov rázno razbiti dao. Tű de sze tűdi níka godilo.

V **Horvacsłom orszáji**, horvacsłi blok sze nadale tak znása, da bi on bio pravicsen ravnitel országe. Rezolűcie szkocsna i vűdáva, tak da bi právi parlament bio. Májusa 14-oga je protestėro proti tomi, ka belgrádzki kormány národne mėnsine szłszkává i nepravicsno dojgűyli. Protestėrao je nadale próti nóvom rázłalanji Jugoszłávie na vármegyőve, stere ne pivoli. Protestėrao je tűdi próti belgrádzkőj krajnoj politiki, stera Horvacsłi orszáji i drűge nóve finance vőporobiti namėni i na níkoj szpávla.

V **Bulgárij** sze tűdi godi níka. Kormány nėmre duzre ravnati i tak sze vídi, ka ládanye v bolzsevıkove rokė príde.

Máli antant — nevėmo kelkokrát — je pá eden nóvi zavėzek zvězo, pá na ogvűsenje szvoji nóvi határov. Mí dobro známo, zakáj sze tő godi. Lűsztvő je vszėpovszėd nezadovolno i vszėpovszėd sze giba, próti lasztívnomi lűsztvi né próti vőnėsnymi protivníki je tő nóvi zavėzek naprávleni. V Cszėszłkom orszáji Tőtő od dnėva do dnėva z zmocsnėsov recsjöv tėrjajo szvoje pravice. Rávno tak csinijo Vėgri, Ruthėnje i Némcí. Ně je nacsi v Románii i v Jugoszłávi. Prága, Bukarest, Belgrád po glini potáj hodi. Vszevovszėd szvoje lűsztvő scsė v nóvi krajinaj obogatiti. Vszevovszėd krajemlé i nirdi ne dá. Vszevovszėd szo dományi zevcseni lűdjé vűllűcsani z cšesztí i tűhinci szo táprineseni, steri szo né vőzavcseni, k cšesztí ne razmijo, lűsztvő ne poznajo, ali goszpodűvali bi rádi. Od Vogrskőga országe krajzėte krajine szo gyarmatje poszstanoli.

Bránėnye národni mėnsin. Antantszki národje szo naprávdi, ka de sze na preztorí pvėse monarchie godilo, csi Csehi, Románje i Szrbi prídejo na ládanye. Za toga zroka volo szo z tēmí národami esce v szvėtovnoj bojni kontraktuse zvězalı, zsterimi szo málim národom nyűve národne pravice ogvűsiti stėli.

Tė pravice szo nájgvűsnėsi fundamentumi máli národov (národni mėnsin) tak tűdi nasega vogrskőga szłovszłkőga národa. Zsalosztno je, ka Jugoszłávi, Csehi i Románje tő pravice ne drzsjő i národne mėnsine z vszėmi prilikami szłszkávajo, lűsztvő z velkov mocsjöv, z jálnoztjöv i brezpametnov szłlov preobrnoti namėnijo.

Tá dčla vidívi je Vogrskzi orszáji pá antantszki národaj nóve prilike iszkaó na bránėnye národni mėnsin.

Na genovanszłoj konferencii szo Vogrskőga országe zasztőpnicke poráčsali, naj Národna Liga tő za priszesztoszt Szrdėnye Európė najznamenitėse pitanye znóva naprėzėme. Poráčsanye vogrskzi zasztőpnikov sze je za dobro szpoznalo. Schanzer taljanszki miniszter, Barthou, zasztőpník francűske republike i szam Lloyd George z jáko toplimi recsámi, vszi szo za tő bili. Z tēm je prvi szťopaj vcsinjeni na ednoj pőtí, stera krėsenyi nájbole gorčėsega pitanya Szrdėnye Európė pėla.

V szpropolitėsni mėszecaj szo Národne Lige v Práji pá v Műncheni kongressuse drzsale. Tű szo vogrskzi zasztőpnicke tűdi naprėprineszłi tá pitanya i pá szo názhaj doszėgnoli. Kongresszus je poráčsanya gorizėo. Doszta szvedokov je vőposzlűno, steri szo práve szťave naprėdáváli.

Csehi i Szrbi szo tak v Genova várasí kak v Práji i v Műncheni prótisztanoti probali ali níksėga názhája szo né mogócsi bili doszėgnoti.

Csi je gli vszė tő esce né doszta, ali zmetna pót je zacsnjena, po táksem sze leħto tróstamo, ka pobóganye príde. Nájmre pa mí Vogrskziszłovenje, med málimi ti nájmėsi i med potezsenimi, ti nájbole potezseni, ki bránėnye nájbole potrebűjemo, sze moremo pripravlati i vkűpszprávlati, naj nam tá zacsnjena pót na haszek szłűzi.

Priszesztna numera Domovine pá dvőja bode i avgűszłusa 16-oga príde vő.

Felelős szerkesztő és kiadó: } Mikola Sándor
Odgovoren reditel i vűdávnik: } Bűdapest, VI., Nagy János-utca 7.

Cėna naprėplácsanya za Vogrskzi orszáji 40 korón, za Ausztrű 400 korón, za Americő 1 dollár. Cėne edne prėsnė numere 3 vogrskzi korón, 30 osztráksłi korón. Cėna edne dvője numere 5 vogrskzi korón, 50 osztráksłi korón.